

**Strategia Rozwiązywania Problemów
Społecznych dla Gminy Wodzisław na lata
2017-2023**

Wodzisław, 2017 r.

Spis treści

Wstęp	4
1. Część wprowadzająca	6
1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii	7
1.2. Podstawy programowe	8
1.2.1. Poziom europejski	9
1.2.2. Poziom krajowy	10
1.2.3. Poziom regionalny	12
1.2.4. Poziom lokalny	13
1.3. Metodyka opracowania	14
2. Część diagnostyczno-analityczna	16
2.1. Informacje ogólne	16
2.2. Demografia	17
2.3. Poziom życia mieszkańców	22
2.4. System edukacji	23
2.5. Kultura	25
2.6. Ochrona zdrowia	27
2.7. Lokalny rynek pracy	28
2.8. Pomoc społeczna	35
2.8.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze	40
2.8.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	47
2.8.3. Realizacja Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	47
2.8.4. Stypendia socjalne	48
2.8.5. Karta Dużej Rodziny	49
2.9. Społeczeństwo obywatelskie	49
II.8.1. Organizacje pozarządowe	50
2.10. Analiza SWOT	52
3. Lokalne problemy społeczne	55
3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza	55
3.2. Bezrobocie	57
3.3. Ubóstwo	62
3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba	65
3.5. Sytuacja osób starszych	69
3.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze	71

3.7.	Przemoc w rodzinie	74
3.8.	Ochrona macierzyństwa	75
3.9.	Uzależnienia	76
3.9.1.	Alkoholizm.....	77
3.10.	Bezdomność	78
3.11.	Bezpieczeństwo publiczne	79
3.11.1.	Policja.....	79
3.11.2.	Ochotnica Straż Pożarna	80
4.	Część programowa.....	80
4.1.	Podsumowanie diagnozy	81
4.2.	Misja Gminy	82
4.3.	Cele strategiczne i operacyjne	83
4.3.1.	Cel Strategiczny 1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego	85
4.3.2.	Cel Strategiczny 2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców.....	86
4.3.3.	Cel Strategiczny 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów	86
4.3.4.	Cel Strategiczny 4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych	87
4.3.5.	Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie ..	87
4.3.6.	Cel Strategiczny 6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie	88
4.4.	Kierunki działań	89
4.5.	Źródła finansowania	97
4.6.	Koordynator	97
4.7.	Monitoring	97
	Spis Tabel	99
	Spis Wykresów.....	99
	Spis Rysunków	100

Wstęp

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych nakłada na gminę art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy w latach 2017–2023.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, oświaty, radni, sołtysi oraz mieszkańcy. Dnia 22 września 2017 roku Zarządzeniem Nr 58 Wójt Gminy Wodzisław powołała Zespół ds. opracowania i koordynacji realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wodzisław na lata 2017-2023”, w którego skład weszli sekretarz Gminy Wodzisław, Przewodnicząca Rady Gminy, Dyrektor Gminnej Biblioteki w Wodzisławiu, Dyrektor Samorządowej Szkoły Podstawowej w Lubczy, p.o. Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej, pracownik socjalny Ośrodka Pomocy Społecznej, Przewodniczący oraz Zastępca Przewodniczącego Komisji do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Obecność w Zespole ds. opracowania i koordynacji Strategii przedstawicieli różnych środowisk gwarantuje rzetelne oraz zrównoważone podjęcie problematyki społecznej. W prace nad Strategią mieszkańcy byli włączeni po przygotowaniu wstępnego projektu dokumentu, w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Zespół ds. opracowania i koordynacji realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wodzisław na lata

2017-2023", przy wsparciu eksperta Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Strategia ma charakter otwarty, zawiera w sobie założenie ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów. Stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań zależy zarówno od środków finansowych posiadanych przez gminę jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu. Dobrze opracowana Strategia jest podstawą skutecznego pozyskiwania środków finansowych z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej dla których stanowi potencjalne uzasadnienie. Jako uzupełnienie środków gminnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, które niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe.

Prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych, analityczno-programowych) opracowywanego dokumentu.

Część diagnostyczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy Wodzisław oraz specyfikę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy wraz z analizą lokalnych problemów społecznych. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, ankiet wskazujących główne problemy lokalnej społeczności oraz identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

1. Część wprowadzająca

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. Zasada przezorności – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. Zasada pomocniczości – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. Zasada samorządności – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. Zasada wielosektorowości - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. Zasada samopomocy – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. Zasada solidarności społecznej – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. Zasada partycypacji – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwia jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.
8. Zasada dobra wspólnego - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań ostonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław na lata 2017-2023 oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.), jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682),

- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1828),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016r. poz. 1518 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016r., poz. 162 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 489 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016r. poz. 546 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz.487),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r. poz. 1390),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017r. poz. 697 z późn. zm.),

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy, kodeksu postępowania administracyjnego itp.

1.2. Podstawy programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław na lata 2017-2023 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta

często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

1.2.1. Poziom europejski

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Komisja zaproponowała w niej pięć wymiernych celów Unii Europejskiej na rok 2020 obejmujących zatrudnienie, badania i innowacje, zmiany klimatu i energię, edukację oraz walkę z ubóstwem. Jednym z priorytetów dokumentu jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. W ramach trzech zaproponowanych priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów badawczych, z których część bezpośrednio dotyczy przygotowywanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Należy założyć, że realizacja celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2014-2020 określają priorytety Unii Europejskiej do roku 2020, stanowiąc ramy zarówno polityczne jak i budżetowe. W dziedzinie wzrostu zatrudnienia i spójności wprowadzono centralnie zarządzany program „Zdrowie na rzecz wzrostu” którego celem jest osiągnięcie większej stabilności usług opieki zdrowotnej oraz poprawa stanu zdrowia społeczeństwa, przy jednoczesnym zachęcaniu do innowacji w dziedzinie ochrony zdrowia.

1.2.2. Poziom krajowy

W polityce krajowej Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław na lata 2017-2023 zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2020. Jako konieczne Strategia uznaje kompleksowe ujęcie działań w zakresie bezpieczeństwa socjalnego obywateli znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzupełnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 - Nowy wymiar aktywnej integracji. Kluczowe kierunki działań Programu na lata 2014 – 2020 to zmniejszenie wykluczenia dzieci i młodzieży, stworzenie szansy na bezpieczne wejście na rynek pracy dla osób młodych oraz ułatwienie im godzenia pracy zawodowej z zakładaniem rodziny, aktywna integracja osób wykluczonych społecznie, wsparcie osób starszych oraz zapobieganie niepewności mieszkaniowej. Program zawiera kompleksowe działania

nakierowane na trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Celem głównym programu jest trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln oraz wzrost spójności społecznej. Cel ten będzie realizowany w oparciu o założone cele operacyjne:

- **USŁUGI SŁUŻĄCE AKTYWNOŚCI I PROFILAKTYCE** – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży – zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, co zwiększy szanse aktywizacji rodziców oraz zapewni profilaktykę zapobiegania ubóstwu.
- **GWARANCJE DLA PRZYSZŁOŚCI MŁODZIEŻY** – stworzenie młodzieży szansy wejścia na rynek pracy i zakładania rodzin – stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych, który przygotuje młodzież do wejścia na rynek pracy, umożliwi zdobycie niezbędnych kompetencji i umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową, a także rozwój rodziny.
- **AKTYWNA OSOBA I ZINTEGROWANA RODZINA** – odpowiedzialne lokalne środowisko – rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem. Chodzi o łączenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie znaczenia społeczności lokalnej z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-społecznego.
- **ZAPOBIEGANIE NIEPEWNOŚCI MIESZKANIOWEJ** – zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem, co zwiększy bezpieczeństwo rodzin i umożliwi ich aktywizację zawodową. Ważne też będzie zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności, które powodują wykluczenie społeczne.
- **SENIORZY – BEZPIECZNI, AKTYWNI I POTRZEBNI** – zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym przyjaznych form opieki i aktywnego spędzania czasu oraz możliwości włączenia się do życia społecznego.

1.2.3. Poziom regionalny

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Wizja Strategii brzmi: *Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania*. Obraz ten ma zostać osiągnięty poprzez realizację sześciu celów strategicznych, spośród których jeden (Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki) szczególnie dotyczy obszaru pomocy społecznej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław wpisuje się w poniższe osie priorytetowe:

- Oś 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo,
- Oś 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem,
- Oś 10. Otwarty rynek pracy.

Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012-2017

Celem strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej jest zaplanowanie i praktyczna realizacja wyznaczonych założeń rozwiązywania problemów społecznych w regionie świętokrzyskim. Strategia polityki społecznej jest długofalową koncepcją działania w zakresie polityki społecznej, która zawiera założenia strategiczne w postaci celów wynikających z sytuacji społeczno-gospodarczej i potrzeb mieszkańców oraz uwarunkowań zewnętrznych. Głównym celem zawartym w Świętokrzyskim Programie Pomocy Społecznej jest zwiększenie efektywności systemu pomocy i integracji społecznej poprzez:

- Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego
- Wsparcie rozwoju usług socjalnych i edukacyjnych dla osób starszych
- Rozwój systemu opieki i wsparcia nad dzieckiem i rodziną
- Inspirowanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej
- Upowszechnienie nowych metod i standardów pracy socjalnej poprzez kształcenie i szkolenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej.

1.2.4. Poziom lokalny

Strategia Rozwoju Gminy Wodzisław na lata 2015-2025

Rada Gminy Wodzisław uchwałą nr XV/98/2016 z dnia 26 lutego 2016 roku przyjęła Strategię Rozwoju Gminy Wodzisław na lata 2015-2025. Jest to dokument planistyczny, który definiuje misję jako „zapewnienie mieszkańcom warunków do rozwoju osobistego i zawodowego poprzez zapewnienie dostępu do nowoczesnej infrastruktury publicznej i wysokiej jakości usług publicznych oraz wykorzystanie potencjału regionu dla rozwoju Gminy Wodzisław przy szeroko rozumianej współpracy samorządu, rolników i przedsiębiorców”. Misja ma zostać osiągnięta poprzez trzy cele główne:

- Rozwój infrastruktury technicznej;
- Aktywność obywatelska;
- Przedsiębiorczość i rynek pracy.

Pierwszy cel strategiczny poświęcony jest działaniom infrastrukturalnym i skupia się na budowie, rozbudowie oraz modernizacji infrastruktury gminy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest zgodna z większością działań dwóch kolejnych celów, między innymi z:

- Nabycie lub wzmocnienie przez organizacje pozarządowe/szkoły umiejętności przygotowania projektów;
- Realizacja projektów z zakresu edukacji;
- Realizacja przedsięwzięć m.in. z zakresu kultury i promocji;
- Kreowanie przedsiębiorczości;
- Wsparcie rynku pracy.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Wodzisław na lata 2016-2025

Przeprowadzona w dokumencie analiza zjawisk kryzysowych oraz czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie jakim jest zabudowany teren sołectw: Laskowa, Mieronice, Piotrkowice, Wodzisław oraz niewielki fragment Pokrzywnicy

i Zarzecza. Dla wyznaczonego obszaru wskazano dwa cele rewitalizacyjne, które są dookreślone przez cztery działania:

- 1) Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców
  - a) Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem
  - b) Budowanie wspólnoty mieszkańców wokół dobra wspólnego oraz wspieranie postaw przedsiębiorczych
- 2) Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni publicznej bazującej na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych
  - a) Tworzenie atrakcyjnej oferty wypoczynku i rekreacji wraz z zachowaniem dziedzictwa kulturowego
  - b) Tworzenie spójnej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej z zapewnieniem wysokiej jakości usług publicznych

1.3. Metodyka opracowania

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powierzono ekspertom Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej. Dokument został wypracowany metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc. W procesie tworzenia strategii przeprowadzono następujące działania:

- diagnozę i identyfikację podstawowych problemów społecznych mieszkańców gminy,
- badanie ankietowe w obszarze pomocy społecznej wśród mieszkańców gminy,
- analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie,
- ustalenie celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji,
- konsultacje społeczne diagnozy, analizy SWOT oraz działań w formie spotkań z przedstawicielami instytucji z terenu gminy.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy w Wodzisławiu, Ośrodka Pomocy

Spółecznej w Wodzisławiu, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Jędrzejowie, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach, Komisariatu Policji w Sędziszowie oraz instytucji i organizacji współpracujących z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii i stopy bezrobocia. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

W ramach warsztatu strategicznego, który został przeprowadzony w dniu 21 września 2017 roku na sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Wodzisławiu omówiono główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców oraz wypracowano analizę SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy Wodzisław w kontekście pomocy społecznej.

Celem konsultacji społecznych było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią. Konsultacje społeczne są niezwykle istotnym elementem każdego procesu planowania strategicznego, pozwalającym na wypowiedzenie się społeczności lokalnej.

2. Część diagnostyczno-analityczna

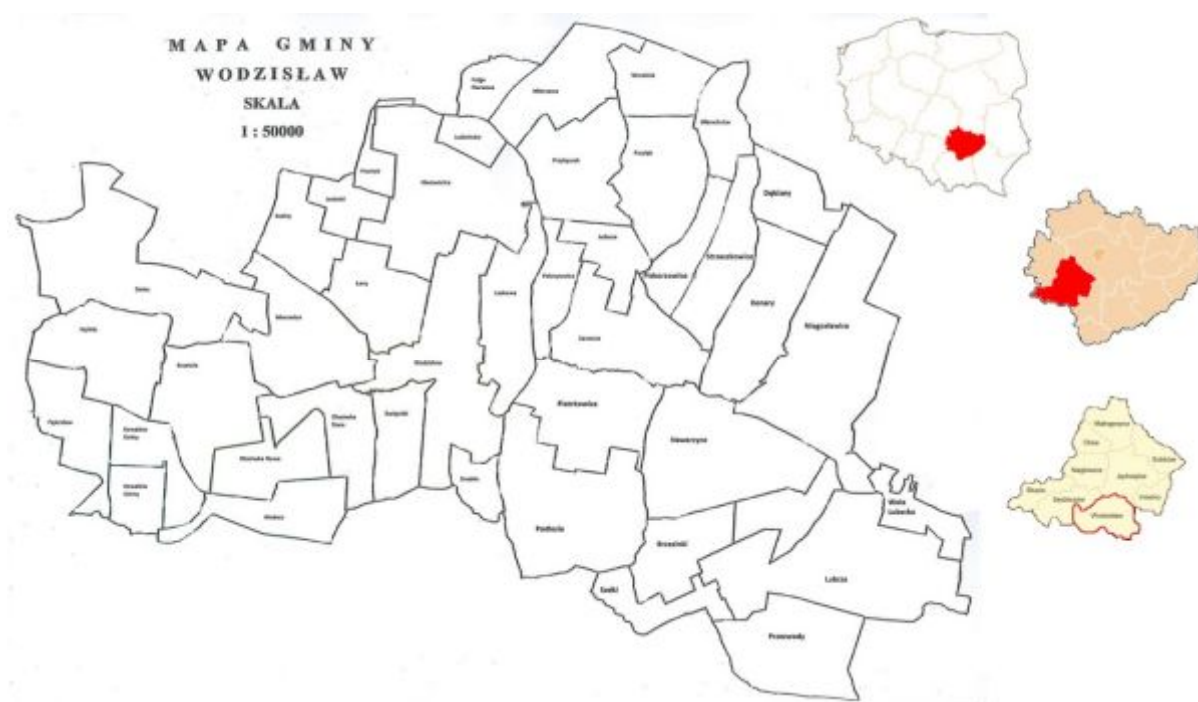
Część diagnostyczno-analityczna stanowi fundament dalszych prac programowych każdego dokumentu strategicznego. Bez rzetelnego obrazu gminy, nie jest możliwe właściwe określenie priorytetów rozwojowych a co za tym idzie, wizji, misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz działań. Poniższa część diagnostyczno-analityczna składa się z analizy dziewięciu obszarów oraz dziesięciu głównych problemów społecznych.

2.1. Informacje ogólne

Pod względem administracyjnym Gmina Wodzisław położona jest w południowo-zachodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie jędrzejowskim. Zajmuje powierzchnię 176 km² (14,06% powierzchni powiatu). Gmina Wodzisław graniczy z następującymi gminami: od północy – z gminą Jędrzejów, od północno-wschodu – z gminą Imielno, od wschodu – z gminami Działoszyce oraz Michałów, od południa – z gminami Książ Wielki oraz Kozłów oraz od zachodu z gminą Sędziszów. Administracyjnie gmina podzielona jest na 43 sołectwa: Brzeście, Brzezinki, Droblin, Dębiany, Folga Pierwsza, Jezioraki, Judasze, Konary, Kowalów Dolny, Kowalów Górny, Krężoty, Kaziny, Klemencice, Lubcza, Ludwinów, Łany, Laskowa, Mieronice, Mierzawa, Nawarzyce, Niegostawice, Nowa Olszówka, Olbrachcice, Piotrkowice, Pokrzywnica, Pękośław, Promyk, Piskorzowice, Przytek, Przyłęczek, Przyrąb, Przewody, Podlesie, Stara Olszówka, Sadki, Sielec, Strzeszkowice, Świątniki, Wodacz, Wodzisław, Wola Lubecka, Września, Zarzecze. Centralnym ośrodkiem gminy jest miejscowość Wodzisław, gdzie swoją siedzibę mają między innymi władze Gminy.

Pierwsze dowody na obecność kościoła parafialnego w Wodzisławiu pochodzą z I połowy XIV wieku. Z 1366 roku pochodzi pierwszy dokument potwierdzający, że Wodzisław był miastem królewskim, a w 1370 r., na mocy królewskiego testamentu, miasto wraz z przyległymi wsiami ofiarowane zostało rycerzom Przedbora i Pakosława herbu Zadora. W 1508 roku Wodzisław lokowany był na prawie magdeburskim, z czym wiązała się reorganizacja przestrzeni miejskiej. Prawa miejskie zostały utracone w 1869 roku podczas reformy administracyjnej przeprowadzonej przez władze carskie.

Rysunek 1. Gmina Wodzisław na tle powiatu, województwa oraz kraju

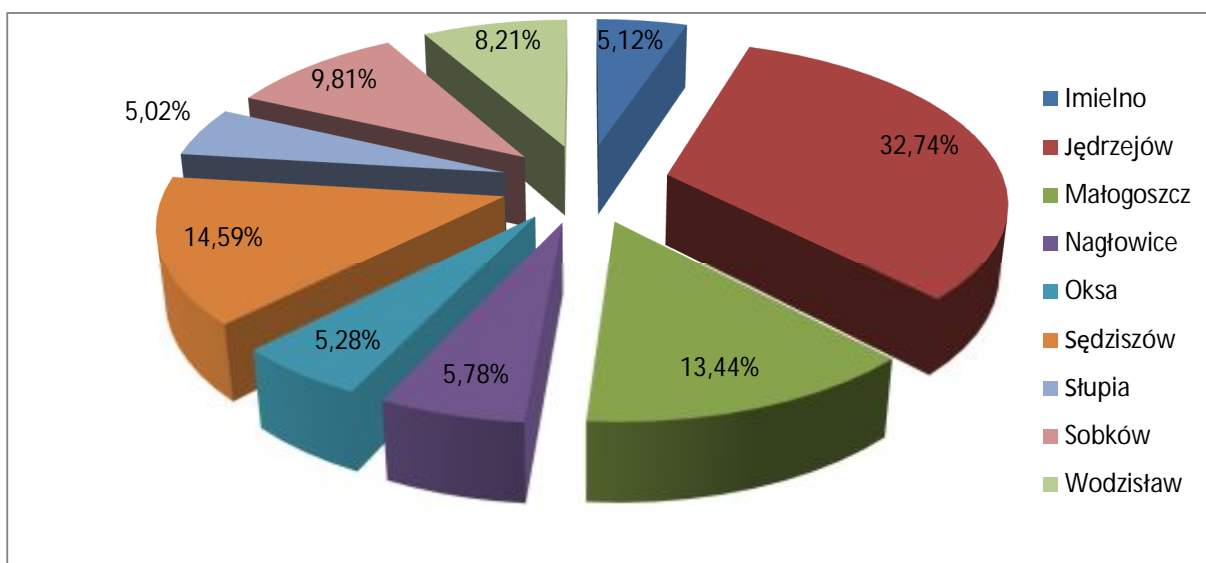
Źródło. Opracowanie własne

2.2. Demografia

Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Gminy rywalizują o niego poprzez pozyskiwanie nowych mieszkańców, głównie młodych i z wysokimi kwalifikacjami, co z jednej strony pozwoli na budowanie lokalnego kapitału społecznego i intelektualnego oraz przyczyni się do „spowolnienia” starzenia się lokalnego społeczeństwa i „odsunięcie” w czasie działań skierowanych w stronę problemów ludzi starszych, z drugiej – stanowi źródło potencjalnych przyszłych dochodów gminy.

Analiza demograficzna przygotowana na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław na lata 2017-2023 odnosi się do otoczenia administracyjnego gminy. W powiecie jędrzejowskim są po cztery gminy o większej jak i mniejszej liczbie ludności niż gmina Wodzisław. Najwięcej mieszkańców liczby gmina miejsko-wiejska Jędrzejów, najmniej zaś gmina Słupia (Jędrzejowska). Udział poszczególnych gmin w liczbie ludności powiatu jędrzejowskiego prezentuje poniższy wykres.

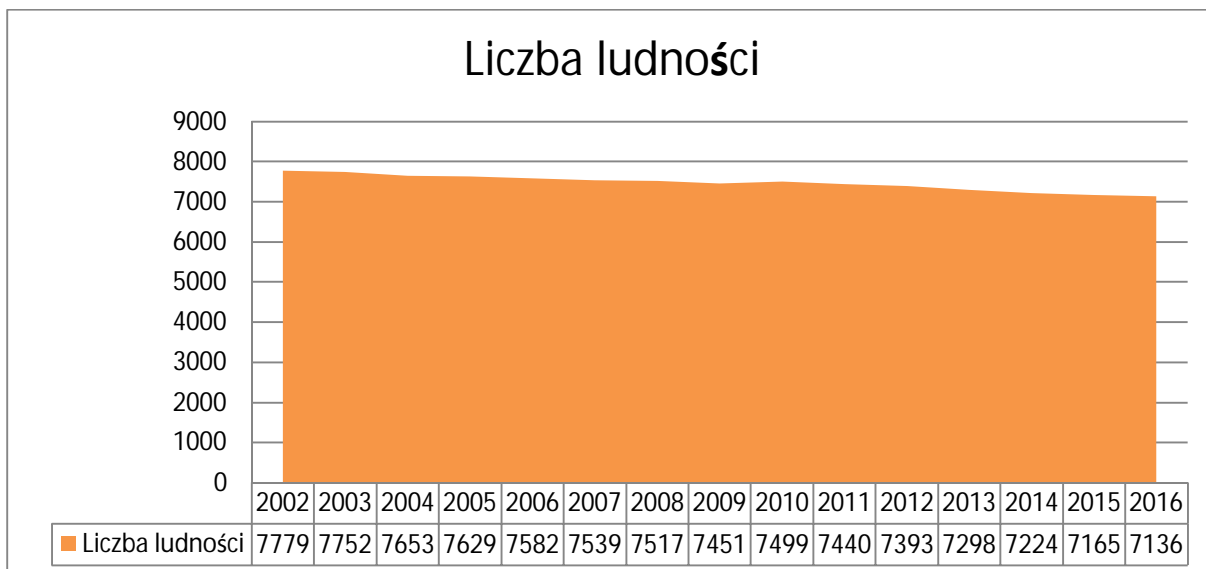
Wykres 1. Udział populacji poszczególnych gmin w populacji powiatu jędrzejowskiego

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2016 roku gmina Wodzisław liczyła 7136 mieszkańców (liczba meldunków stałych). Zmianę liczby ludności na przestrzeni lat 2002-2016 prezentuje poniższy wykres. W przeciągu całego analizowanego okresu, jedynie w 2010 roku porównując do roku poprzedzającego, nastąpił wzrost liczby ludności. W przeciągu badanych 15 lat populacji gminy zmniejszyła się o 8,27%.

Wykres 2. Ludność gminy Wodzisław w latach 2002-2016

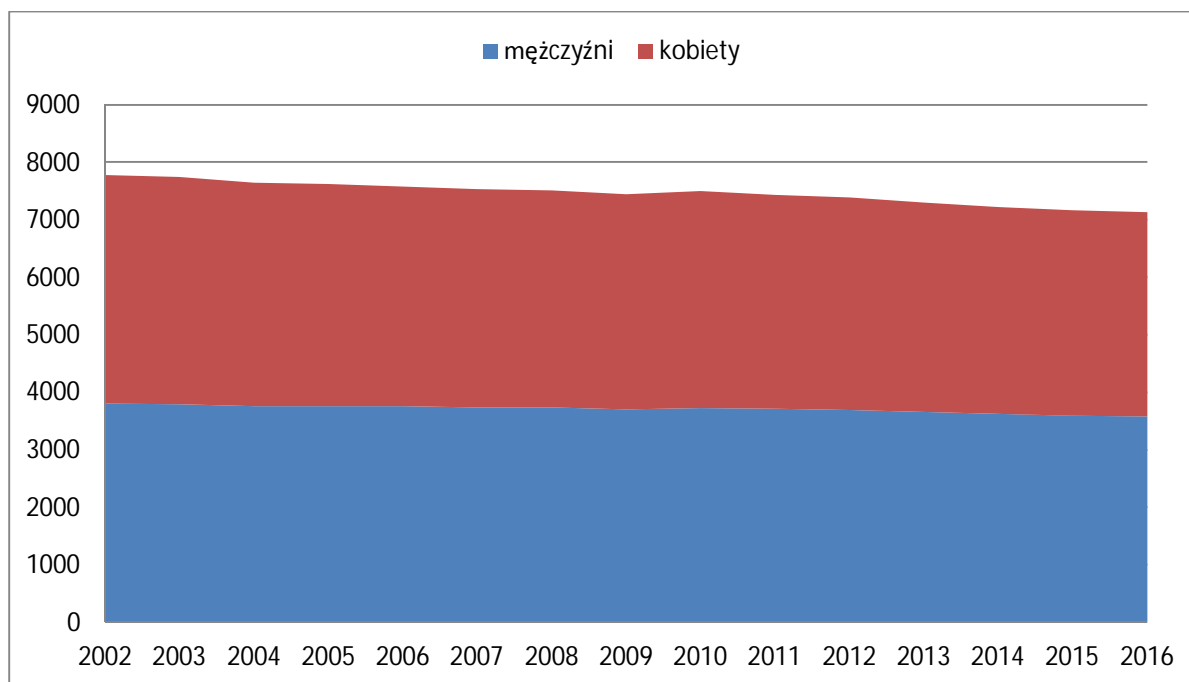

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ważnym aspektem analizy demograficznej lokalnej populacji jest wskaźnik feminizacji, informujący o tym, ile kobiet w danym społeczeństwie przypada na 100 mężczyzn.

W przypadku gminy Wodzisław w 2016 roku było to 99 kobiet. W latach 2002-2010 miała miejsce sytuacja, gdzie wskaźnik feminizacji miał wartość powyżej 100, dopiero od 2013 roku spadł do obecnego poziomu.

Wykres 3. Ludność gminy Wodzisław w podziale na płeć

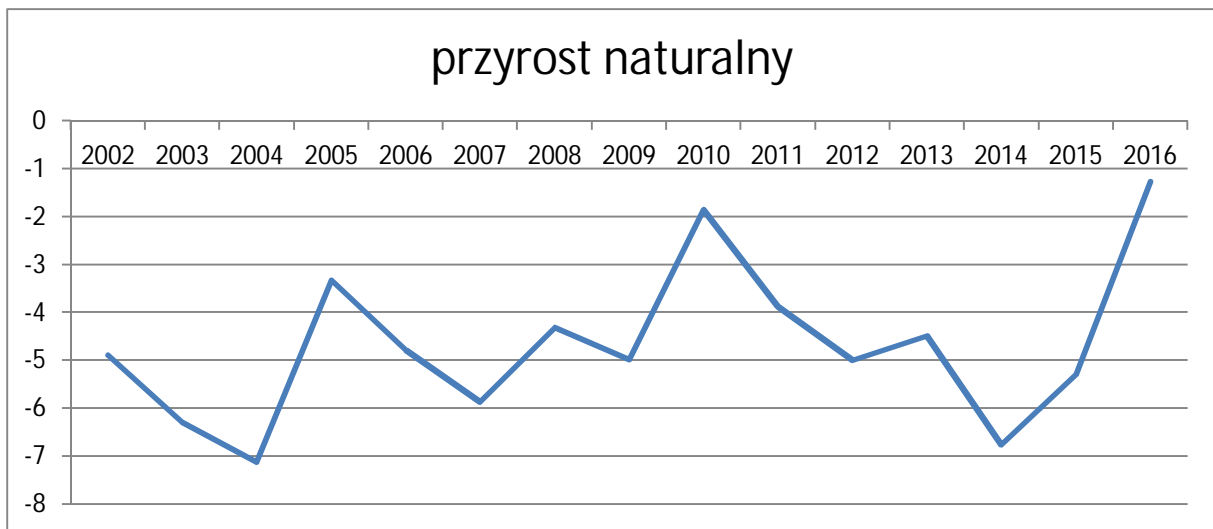

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Prognoza Głównego Urzędu Statystycznego dla powiatów i miast na prawach powiatu przewiduje ciągły spadek liczby ludności powiatu jędrzejowskiego do roku 2050. Według tej prognozy, w 2050 roku powiat jędrzejowski zamieszkiwać będzie 69 049 osób, czyli o niemal 21% mniej niż obecnie. Wiążąc liczbę mieszkańców gminy z liczbą mieszkańców powiatu możemy również założyć zmniejszenie populacji gminy Wodzisław. Prognozując stały spadek populacji gminy na obecnym poziomie w 2050 roku w gminie Wodzisław powinno mieszkać około 5640 mieszkańców. Jednym z czynników mogących odwrócić bądź chociaż spowolnić ten niezwykle niekorzystny trend jest polityka prorodzinna państwa.

Na podstawie samej liczby mieszkańców nie jesteśmy w stanie oprzeć diagnozy sytuacji demograficznej gminy. Niezbędne będzie jeszcze określenie dynamiki zmian ilościowych na przestrzeni ostatnich lat oraz jakościowych, przejawiających się strukturą ludności. Zmieniająca się liczba mieszkańców spowodowana jest między innymi ujemnym przyrostem naturalnym.

Wykres 4. Przyrost naturalny w gminie Wodzisław

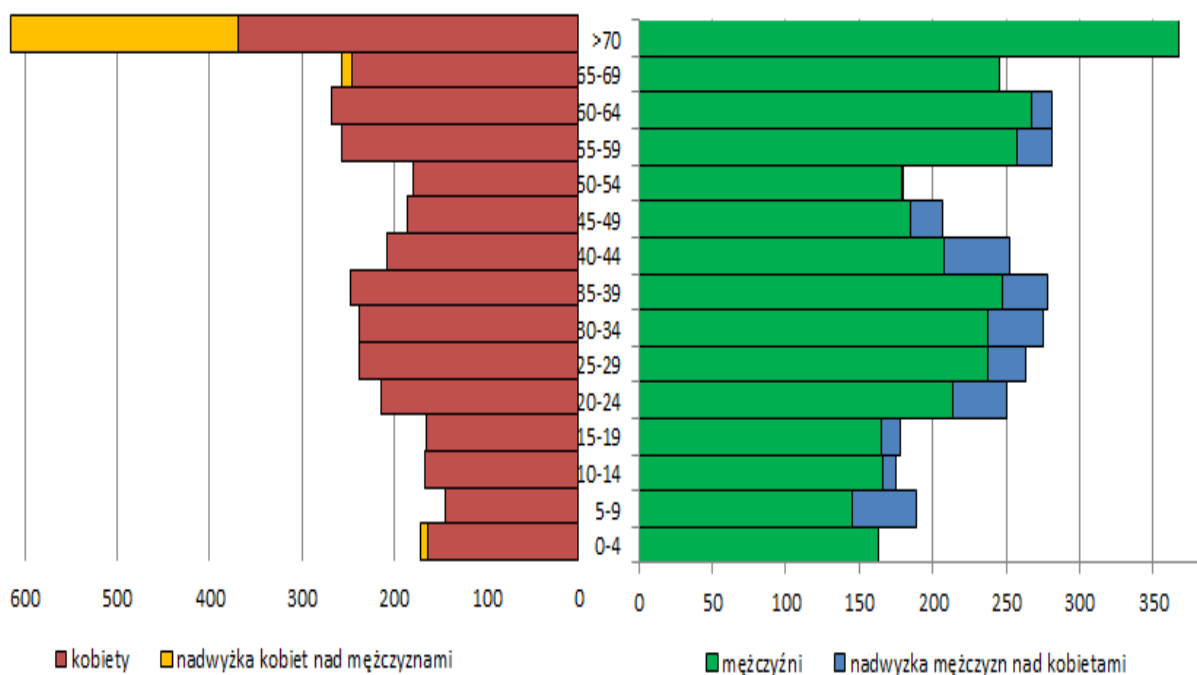

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu w całym analizowanym okresie w gminie Wodzisław utrzymywał się ujemny przyrost naturalny, czyli liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń.

Przy analizie liczby ludności gminy Wodzisław wykazano, że na 100 mężczyzn przypada 99 kobiet. Dokładną tendencję w poszczególnych rocznikach wieku prezentuje piramida wieku GUS.

Wykres 5. Piramida wieku GUS

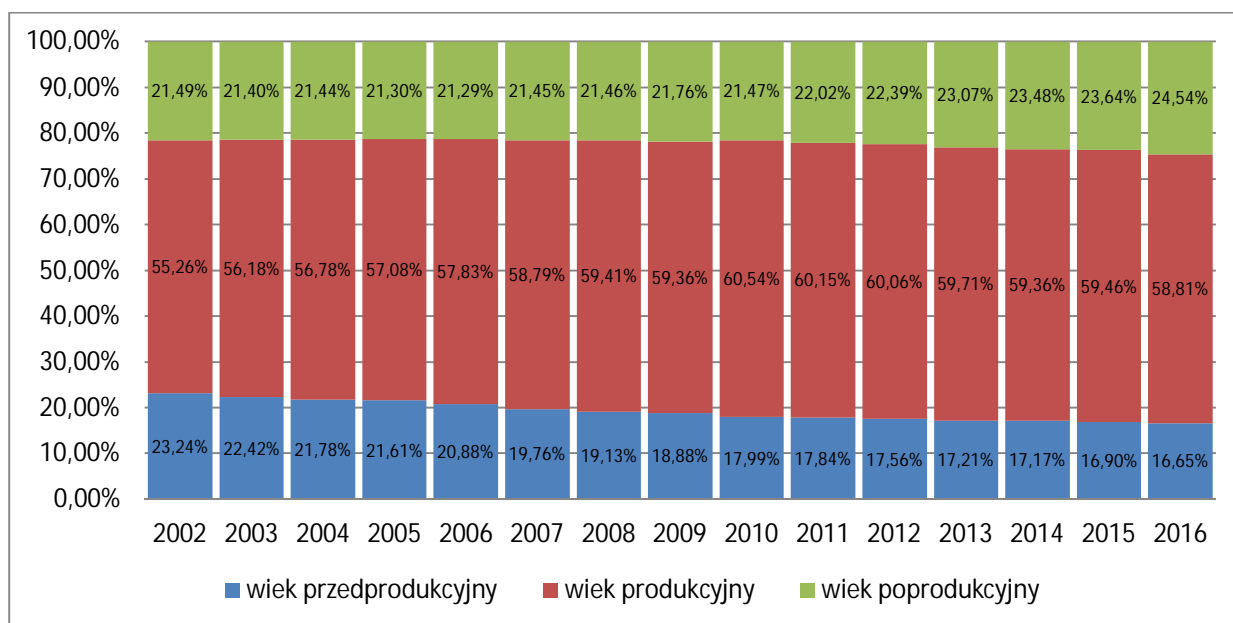

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z piramidy wieku, gmina Wodzisław jest przykładem społeczeństwa regresywnego. Niemal w każdej grupie wiekowej występuje nadwyżka liczby mężczyzn na kobietami. Wyjątkiem jest przedział wiekowy 0-4 oraz powyżej 65 lat. Wśród osób powyżej 70 roku życia, na jednego mężczyznę przypadają dwie kobiety. Jest to trend potwierdzający ogólnopolską tendencję, zgodnie z którą to kobiety żyją dłużej.

Ważnym elementem struktury demograficznej ludności, który ma wpływ na przebieg procesów demograficznych, jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

Wykres 6. Ludność według ekonomicznych grup wieku

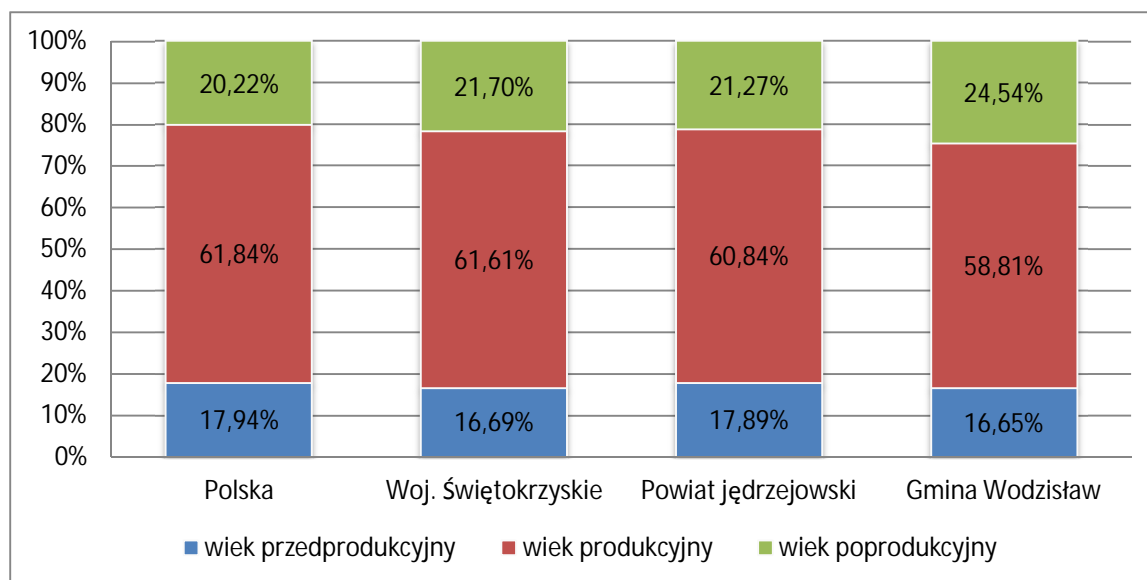

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można dostrzec iż zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejsza się w wieku przedprodukcyjnym. Porównując ekonomiczne grupy wieku w gminie Wodzisław do powiatu jędrzejowskiego, województwa oraz kraju otrzymamy obraz gminy o niekorzystnym rozkładzie społecznym. Zestawiając tę informację z wcześniejszą prognozą liczby ludności gminy, wyłania się niebezpieczny trend mocno „starzejącego się” społeczeństwa. Korzystając z prognozy liczby ludności Głównego Urzędu Statystycznego dla powiatu jędrzejowskiego, możemy założyć, że w gminie Wodzisław do 2050 roku, udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie z obecnych 24,54% do około 35%. Oznacza to, że wskaźnik obciążenia demograficznego,

który informuje nas ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym (im mniej tym lepiej) wzrośnie z obecnych 70 do 96.

Wykres 7. Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminie Wodzisław na tle powiatu, województwa oraz kraju

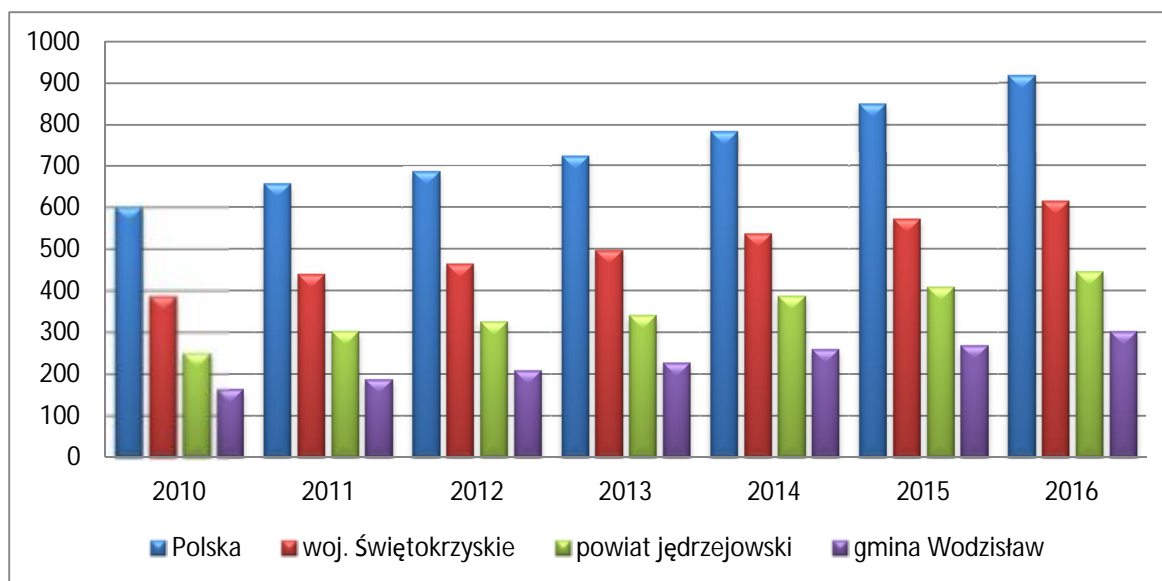

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.3. Poziom życia mieszkańców

Zachodzące zmiany demograficzne mają również związek z sytuacją materialną rodzin. Jednym ze sposobów zobrazowania zamożności społeczności lokalnej jest wskaźnik dochodów budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca. W 2016 roku w gminie Wodzisław było to 303,04 zł, co oznacza wzrost o niemal 85% w porównaniu z rokiem 2010. Wzrost dochodów jest zjawiskiem pożądanym w każdej jednostce samorządu terytorialnego, jednak jego poziom dalej jest niższy niż wynosi średnia dla jednostek samorządu terytorialnego wyższego szczebla. Dla porównania w 2016 roku dochód z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca w powiecie jędrzejowskim był wyższy o 143,27 zł, czyli 47%. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca ściśle wiążą się z zamożnością poszczególnych regionów. Województwo Świętokrzyskie należy do grupy najbiedniejszych regionów całej Unii Europejskiej, dlatego też średnie dochody województwa stanowią jedynie 67% średniej krajowej. Jak wynika z powyższego wykresu, w przypadku gminy Wodzisław, udział ten jest jeszcze niższy i wynosi jedynie 33%.

Wykres 8. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.4. System edukacji

Na wcześniejszych kartach poniższej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wodzisław postawiono tezę iż potencjał ludzki jest jednym z głównych czynników warunkujących rozwój każdej gminy. Kształcenie i wychowanie kolejnych pokoleń wpływa w konsekwencji na dalsze życie wszystkich mieszkańców. W obecnych trudnych czasach, charakteryzujących się dynamiką zmian społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych zadanie to staje się nie lada wyzwaniem dla społeczności lokalnych i tym samym dla samorządów. System edukacyjny, aby dobrze spełniał swoją rolę musi być dopasowany do bieżących i przyszłych potrzeb społecznych. Dotyczy to zarówno procesu kształcenia, opieki i wychowania, jak i warunków w jakich ten proces się odbywa. Baza materialna placówek oświatowych musi więc spełniać najnowsze wymogi i tym samym być przyjazna uczniom, również tym niepełnosprawnym. Końcowy efekt, dający sprawny i efektywny system edukacyjny jest warunkiem wszechstronnego wykształcenia kolejnych pokoleń i tym samym zapewnienia im równego startu w życiu zawodowym. Wprowadzona w 2017 roku reforma systemu edukacji nakłada na samorządy lokalne dodatkowe obowiązki związane z reorganizacją systemu oświaty.

W Polsce wypracowany podział kompetencji w sferze zarządzania państwa, nakłada na samorządy lokalne zadania związane z prowadzeniem edukacji na poziomie przedszkolnym, podstawowym oraz ciągle jeszcze gimnazjalnym. Do obowiązków każdej gminy w tym zakresie należy m.in.:

- zapewnienie właściwych warunków działalności edukacyjnej, wychowawczej i opiekuńczej placówek oświatowych;
- prowadzenie remontów i działań inwestycyjnych;
- wyposażać placówki w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji programów nauczania i innych celów strategicznych.

Najistotniejszym źródłem finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w Polsce jest część oświatowa subwencji ogólnej. Z założeń Rozporządzenia Ministra Oświaty wynika iż subwencja ogólna dla samorządów gminnych powinna zaspokajać wydatki na prowadzenie oświaty, w szczególności na bieżącą działalność szkół podstawowych i gimnazjalnych, nie uwzględniając:

- dowozu uczniów,
- przedszkoli,
- stołówek,
- świetlic.

Na terenie gminy Wodzisław edukacja ukierunkowana jest na kształcenie obejmujące jej pierwsze etapy. W gminie znajdują się następujące jednostki organizacyjne odpowiadające za oświatę:

- Przedszkole Samorządowe w Wodzisławiu;
- Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Brześciu;
- Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Lubczy;
- Szkoła Podstawowa „Pomnik Tysiąclecia” im. Partyzantów Ziemi Jędrzejowskiej w Piotrkowicach;
- Szkoła Podstawowa im. Jednostki Ziemi Kieleckiej w Mierzawie;
- Zespół Szkół w Wodzisławiu (Gimnazjum Nr 1 im. Agnieszki Osieckiej w Wodzisławiu oraz Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Wojska Polskiego w Wodzisławiu);

- Szkoła Podstawowa w Niegostawicach.

Na obszarze gminy Wodzisław funkcjonuje również Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Wodzisławiu, którego organem prowadzącym jest Powiat Jędrzejowski.

2.5. Kultura

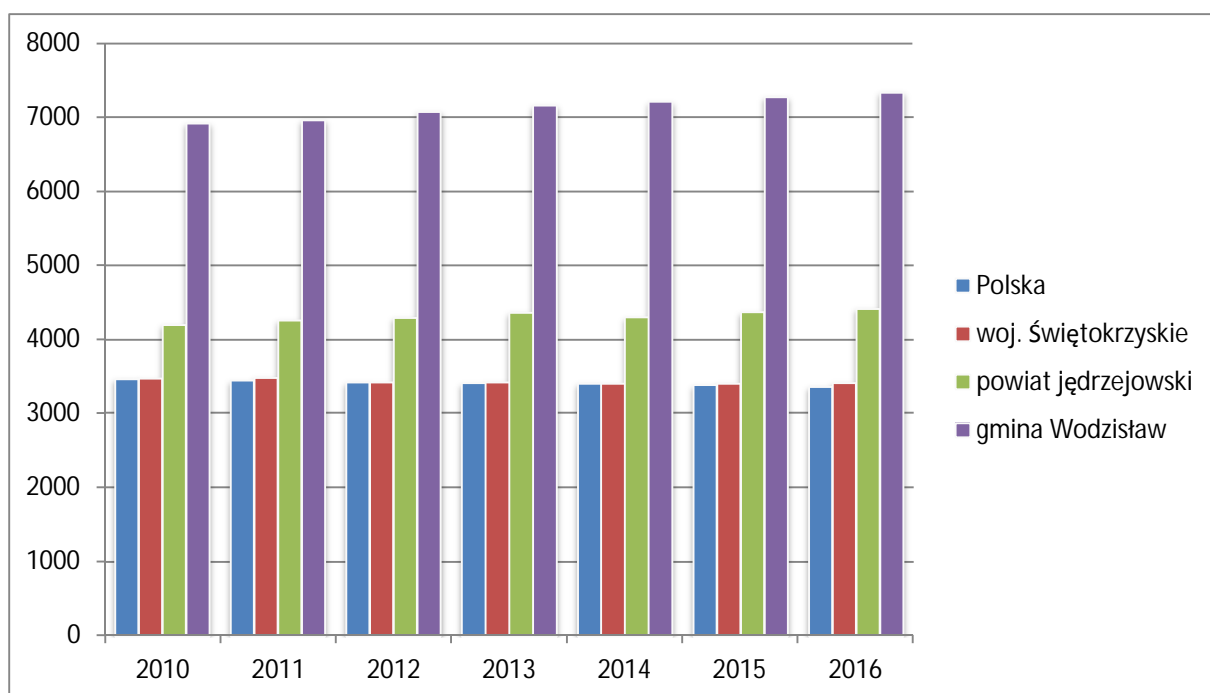
Działalność kulturalna władz publicznych należy do ich obowiązków wynikających z poszczególnych przepisów ustaw. Korzystanie z dóbr kultury świadczy o poziomie życia ludności oraz wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców. Za inicjację oraz realizację działalności kulturalnej na terenie gminy Wodzisław odpowiada Gminna Biblioteka Publiczna, której głównym celem jest popularyzacja książek i czytelnictwa między innymi poprzez gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów. Gminna Biblioteka Publiczna posiada obecnie dwie filie: w Brześciu oraz Nawarżycach.

W dobie wszechobecnej cyfryzacji, która wypiera tradycyjne czytelnictwo, utrzymanie zainteresowania wśród czytelników jest niezwykle ważnym zadaniem każdej placówki bibliotecznej. Działania promujące czytanie dotyczą przeważnie osób młodych, które są najbardziej narażone na wtórny analfabetyzm, spowodowany między innymi słabnącą popularnością książek. Poziom czytelnictwa na terenie gminy można zobrazować za pomocą następujących wskaźników:

- księgozbiór bibliotek na 1000 ludności,
- czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności,
- wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach.

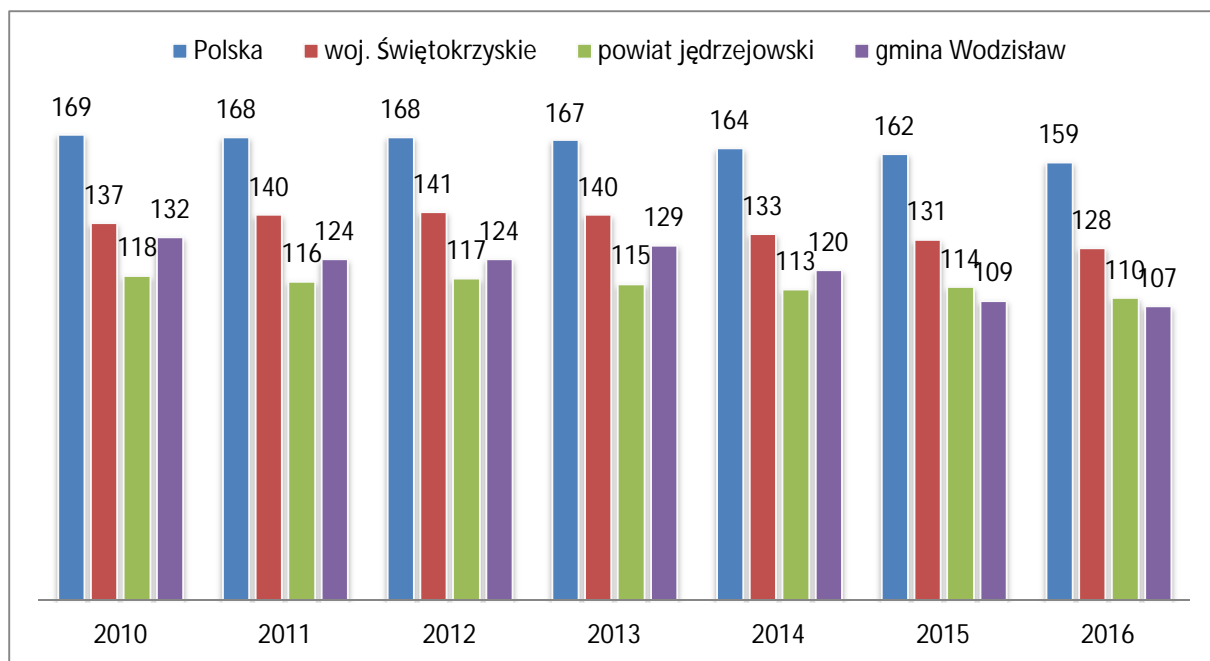
Wyniki dla gminy należy porównać ze średnimi dla jednostek wyższego szczebla, czyli dla powiatu, województwa oraz kraju.

Wykres 9. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności

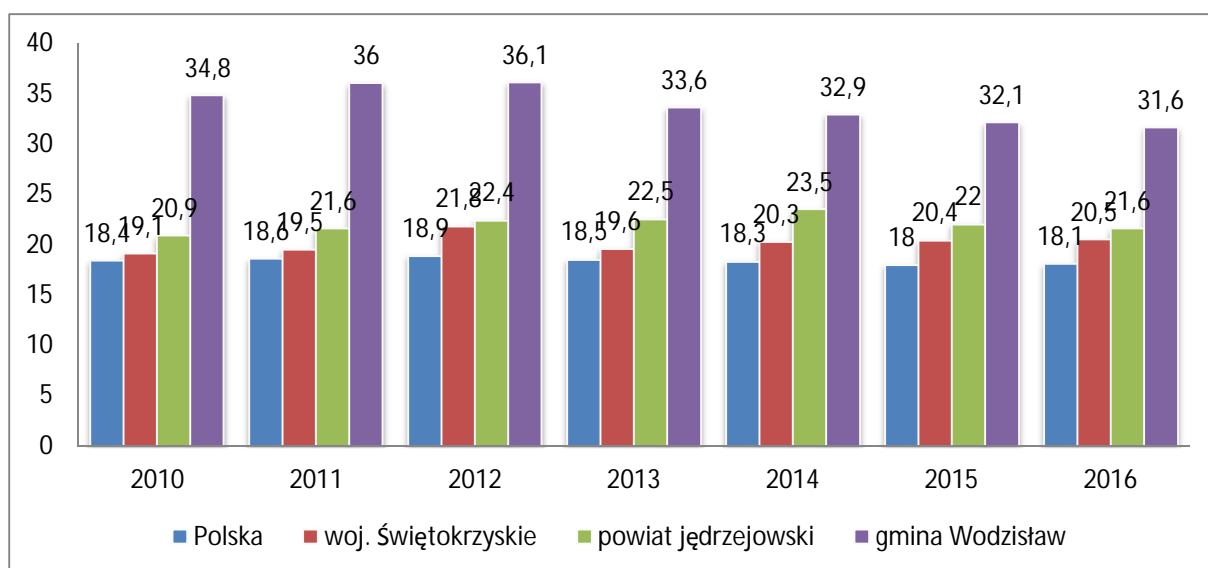
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 10. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 11. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Księgozbiór zgromadzony w Gminnej Bibliotece Publicznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Wodzisław jest niemal dwa razy większy niż średnia wartość dla kraju oraz województwa świętokrzyskiego. Dzięki bogatej ofercie w 2016 roku średnio jeden czytelnik wypożyczył niemal 32 pozycje, czyli o 10 książek więcej niż statystyczny czytelnik w województwie świętokrzyskim. Pomimo dużej aktywności czytelniczej oraz bogatej ofercie jedynie 107 spośród każdego tysiąca mieszkańców gminy korzystało z oferty Gminnej Biblioteki Publicznej. Dla porównania wskaźnik ten w powiecie jędrzejowskim wynosił 110, w województwie świętokrzyskim 128, a w kraju 159. Na przestrzeni lat 2010-2016 zauważalny jest spadek liczby czytelników.

2.6. Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy świadczy Gminny Ośrodek Zdrowia w Wodzisławiu wraz z filiami w Lubczy i Niegosławicach

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Wodzisław należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze

i niedokrwienność serca), infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego.

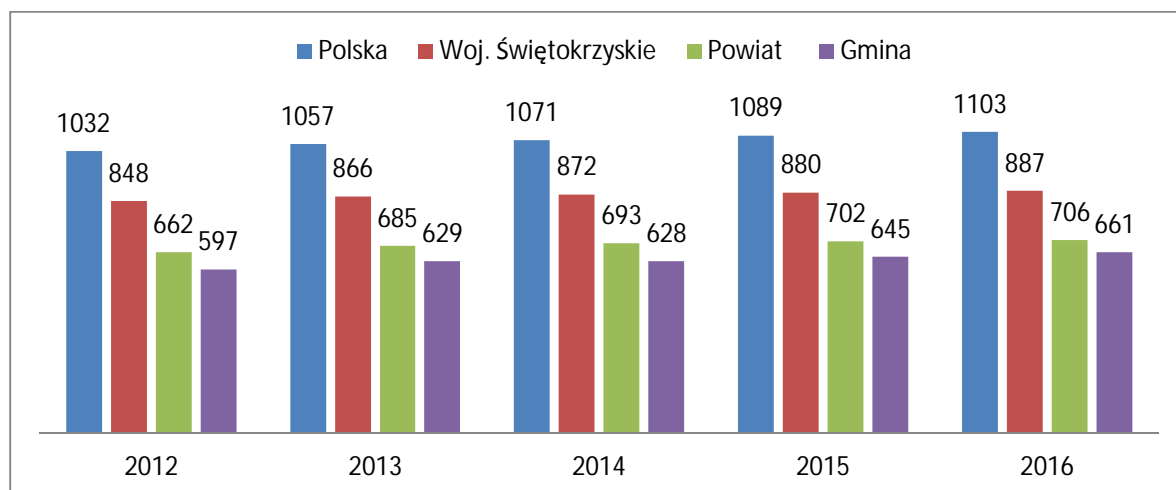
Profilaktyczna opieka zdrowotna jest bardzo istotnym czynnikiem, umożliwiającym między innymi wczesne wykrywanie nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Profilaktyka zdrowotna to działania mające na celu zapobieganie chorobom poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Niezmiernie istotne jest utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia nie tylko u siebie, ale również u naszych najbliższych, w tym zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców.

2.7. Lokalny rynek pracy

Jednym z najistotniejszych czynników wpływających na rozwój każdej gminy w Polsce jest tworzenie nowych miejsc pracy oraz utrzymanie już istniejących. Gmina nie ma narzędzi do bezpośredniego formowania rynku pracy, dlatego w jej gestii leży kreowanie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Wodzisław wskaźnik ten wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla powiatu jędrzejowskiego, województwa świętokrzyskiego czy też kraju. W gminie Wodzisław wskaźnik ten wynosił w 2016 roku 661 i był o 40% niższy niż wynik dla całego kraju, który wynosił 1103.

Wykres 12. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

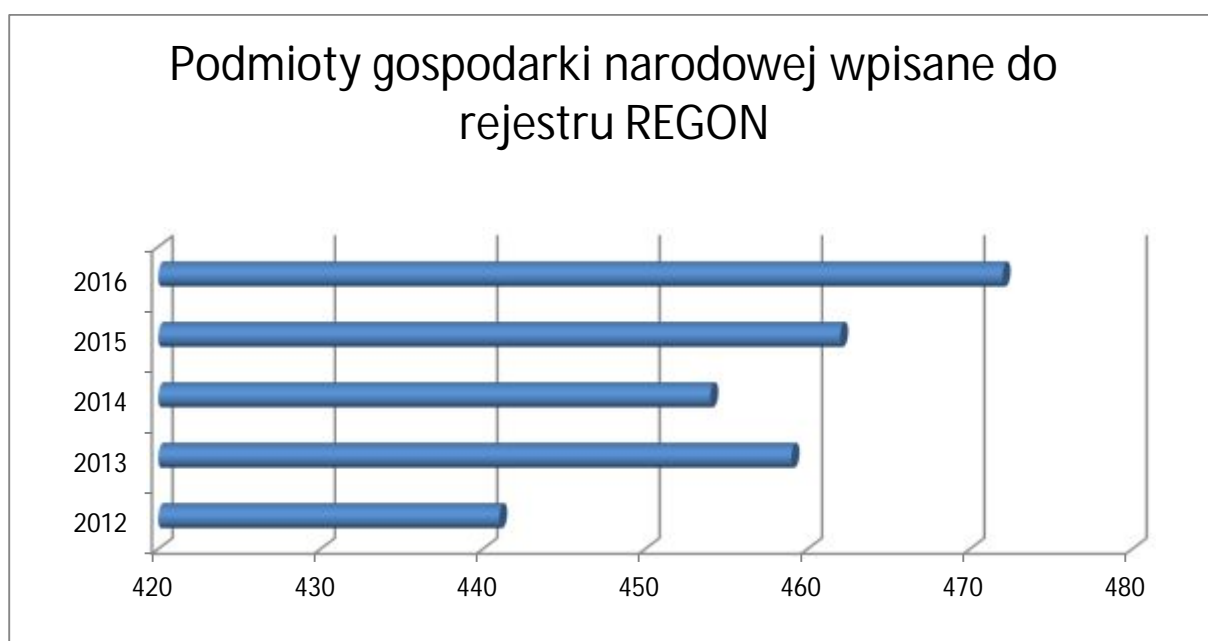

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Powyższy wskaźnik nie prezentuje liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie gminy Wodzisław, ponieważ przyjęta jednostka porównawcza jest większa niż rzeczywista liczba ludności gminy.

Na koniec 2016 roku w gminie Wodzisław funkcjonowały 472 podmioty gospodarki narodowej, co było najwyższym rezultatem w analizowanym przedziale czasu. Warty uwagi jest fakt, że jedynie w 2014 roku wartość ta uległa zmniejszeniu w porównaniu z rokiem poprzedzającym. Niestety, ale tempo przyrostu liczby podmiotów jest zbyt niskie, aby w najbliższym czasie móc realnie myśleć o osiągnięciu przynajmniej średniej powiatowej czy też wojewódzkiej, przeliczając liczbę podmiotów na liczbę mieszkańców.

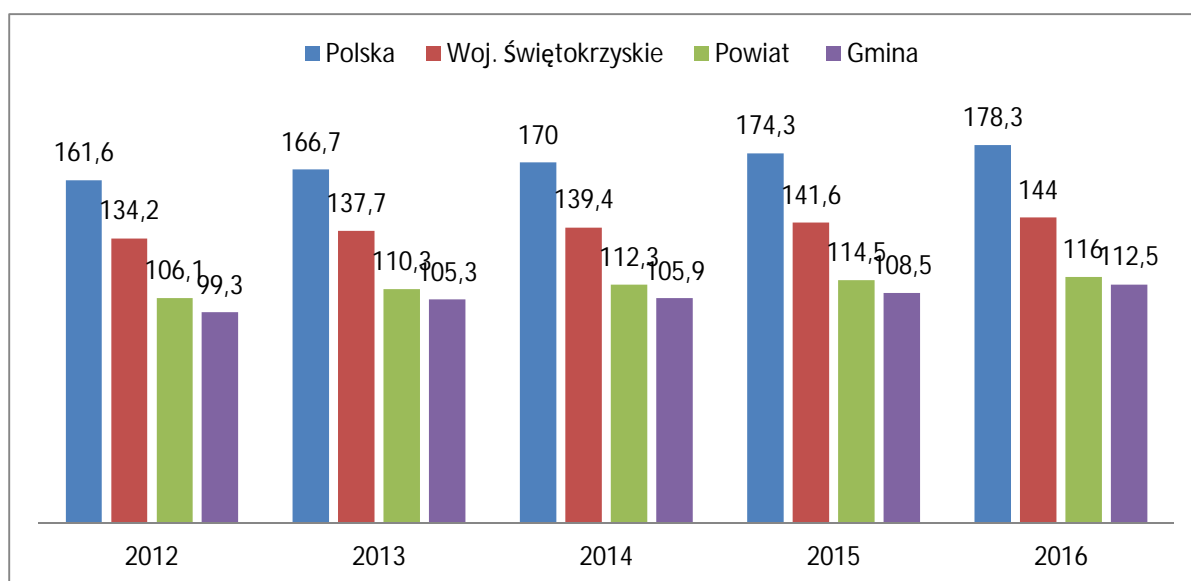
Wykres 13. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku liczby podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W tym przypadku również średnia dla gminy Wodzisław w 2016 roku jest niższa odpowiednio o: 3% w porównaniu do powiatu, 22% w odniesieniu do województwa oraz 37% w stosunku do kraju.

Wykres 14. Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2016 roku spośród 472 podmiotów zarejestrowanych w gminie Wodzisław, najwięcej funkcjonowało w branży związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle. Jest to ogólnopolska tendencja, którą doskonale można zaobserwować w pozostałych gminach województwa świętokrzyskiego. Kolejną pod względem liczebności branżą jest budownictwo. Firmy budowlane zarejestrowane w tej branży niejednokrotnie swoje zlecenia wykonują poza obszarem terytorialnym gminy, również w innych województwach. Równie popularne jest też przetwórstwo przemysłowe. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007

Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	39
górnictwo i wydobywanie	1
przetwórstwo przemysłowe	58
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1
budownictwo	58
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	127
transport i gospodarka magazynowa	26
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	7
informacja i komunikacja	4
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	17

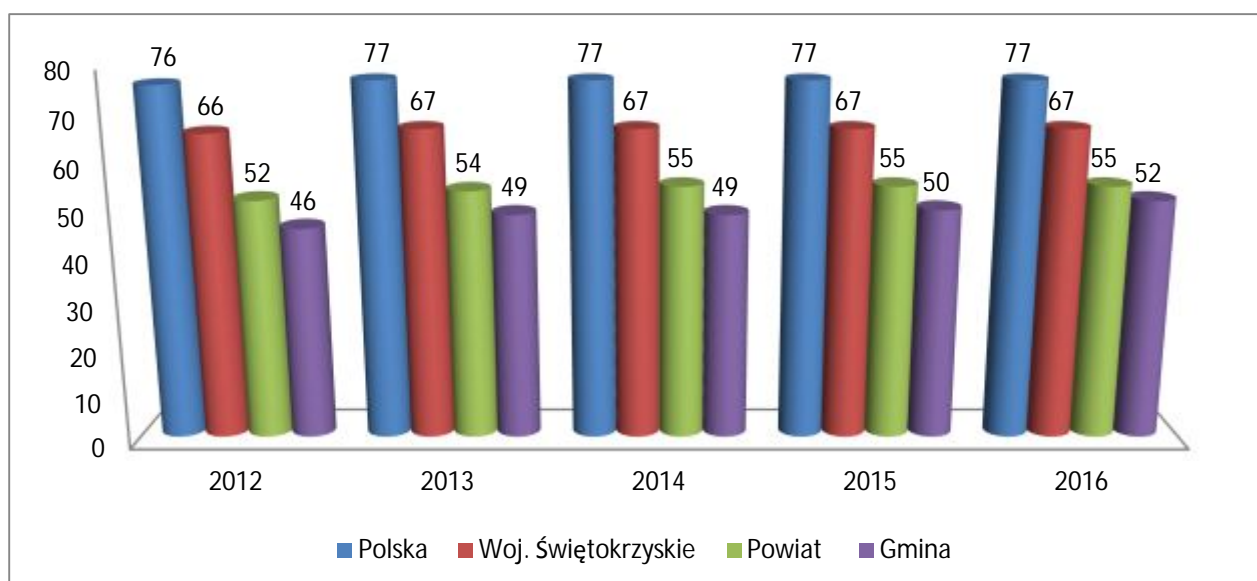
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	9
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	32
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	22
edukacja	16
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	11
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7
działalność organizacji członkowskich	17
naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego	2
pozostałe	11
Razem	472

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 97% lokalnego rynku pracy. Spośród niego najwięcej było osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (368), co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki.

Pomimo dominującej pozycji jednoosobowych działalności gospodarczych w strukturze przedsiębiorstw w gminie, w 2016 roku w gminie Wodzisław na każdy 1000 mieszkańców 52 osoby prowadziło jednoosobową działalność gospodarczą. Rezultat ten był niższy w porównaniu z powiatem jędrzejowskim o 3 osoby, województwem świętokrzyskim o 15 osób, oraz krajem o 25 osób.

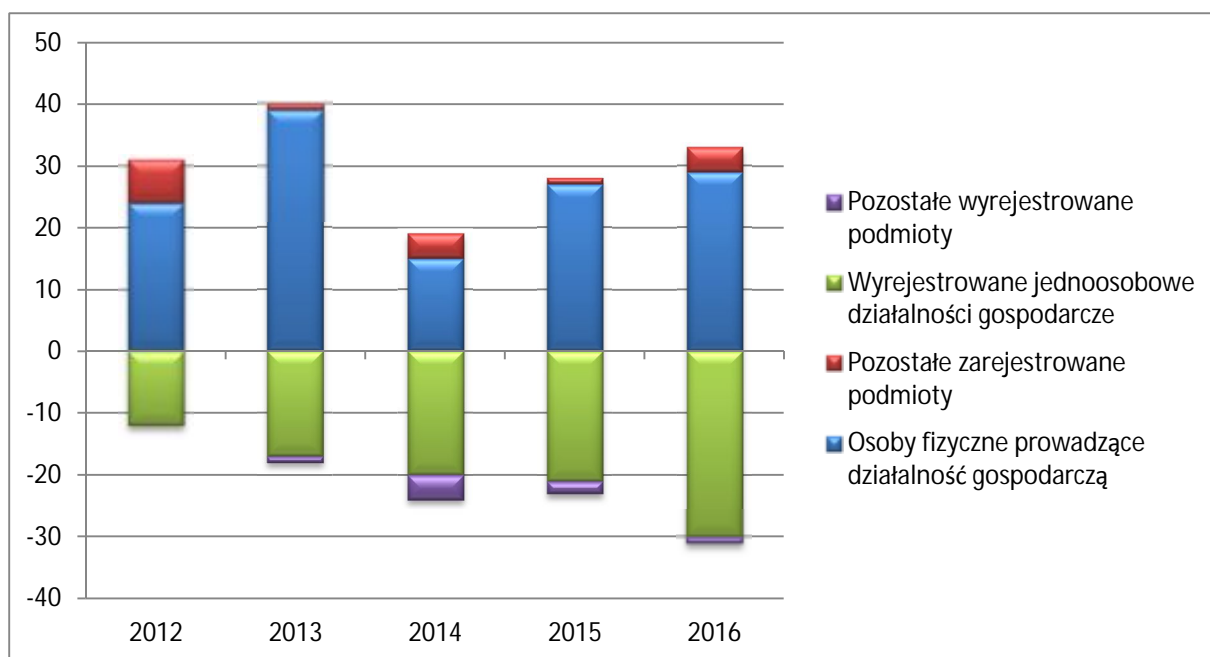
Wykres 15. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie.

Wykres 16. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Wodzisław w latach 2012-2016

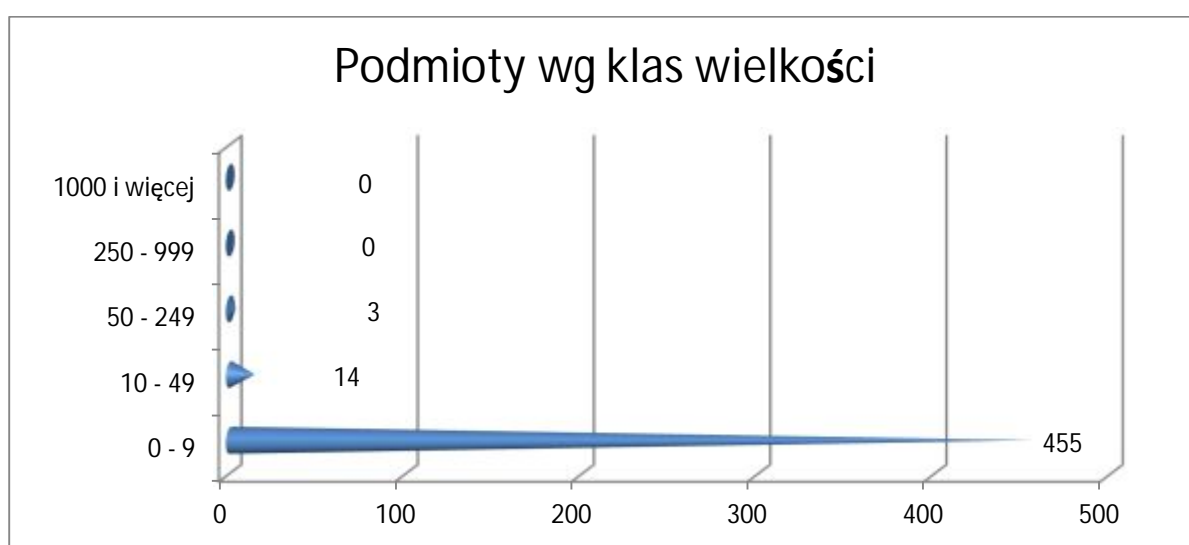

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu najczęściej firm zostało zamkniętych w 2016 roku. Jedynie w 2014 roku liczba wyrejestrowanych podmiotów przewyższyła liczbę nowo zarejestrowanych.

Kolejnym ważnym aspektem lokalnego rynku jest kwestia wielkości przedsiębiorstw. Potwierdza ona tezę o dominującej roli osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, którzy stanowią główny trzon gospodarki. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden zakład zatrudniający przynajmniej 250 osób.

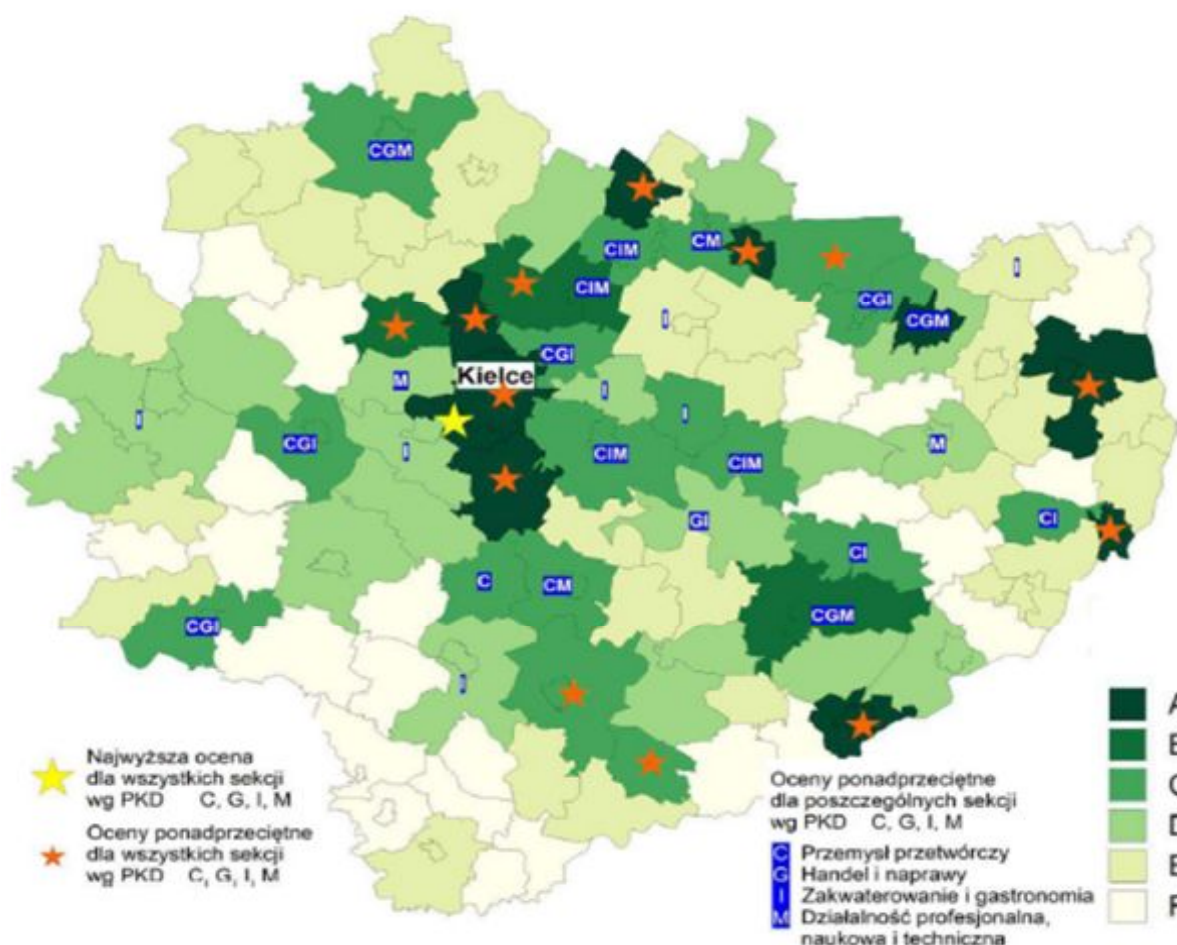
Wykres 17. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Szansą na rozwój gminy Wodzisław jest między innymi pozyskiwanie nowych inwestorów, którzy wspomogą lokalną gospodarkę zarówno nowymi miejscami pracy jak i środkami odprowadzanymi do budżetu gminy w postaci podatków. Z raportu przygotowanego w grudniu 2015 roku na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. przez Instytut Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie można zapoznać się z oceną atrakcyjności inwestycyjnej regionów województwa świętokrzyskiego. Gmina Wodzisław, w skali od A do F, gdzie A oznacza region o największym potencjale inwestycyjnym a F o najmniejszym, otrzymała ocenę F, czyli najgorszą. W całym powiecie jędrzejowskim taką samą ocenę otrzymały jeszcze gminy: Nagłowice, Oksa oraz Imielno. Najlepiej ocenione zostały gminy Sędziszów oraz Małogoszcz, które otrzymały ponadprzeciętne wyniki dla sekcji gospodarki związanych z przemysłem przetwórczym, handlem i naprawami oraz zakwaterowaniem i gastronomią.

Rysunek 2. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

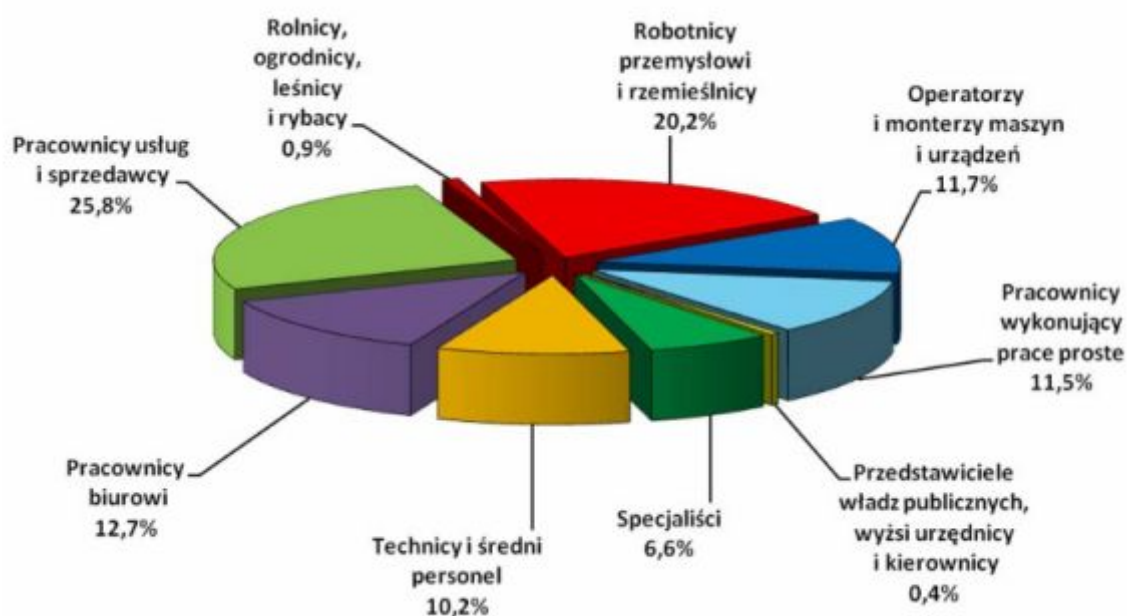
Źródło. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2015 – Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Należy pamiętać, że powyższa analiza dotyczy zróżnicowania wewnętrznego województwa świętokrzyskiego. Osobna analiza została przygotowana dla zobrazowania potencjału inwestycyjnego województw w kraju, co umożliwi porównaniu obszarów w całej Unii Europejskiej. W publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej”, pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, województwo świętokrzyskie otrzymało bardzo niską ocenę atrakcyjności inwestycyjnej (klasa F) na tle regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2. Spośród 270 regionów, nasze województwo otrzymało 256 lokatę. Jako silną stronę województwa świętokrzyskiego wskazano jedynie mikroklimat, który otrzymał najwyższą możliwą klasę A.

Rynek pracy w gminie Wodzisław, pomimo swojej lokalnej specyfiki, powiązany jest z całym regionem województwa świętokrzyskiego. W 2016 roku, na terenie województwa najwięcej

wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszono dla pracowników usług i sprzedawców (25,8%), robotników przemysłowych i rzemieślników (20,2%) oraz pracowników biurowych (12,7%). Z kolei najmniej wolnych ofert skierowanych było do przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (0,4%) oraz do rolników, ogrodników, leśników i rybaków (0,9%).

Wykres 18. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.12.2016r.)

Źródło. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

2.8. Pomoc społeczna

System pomocy społecznej na poziomie gminy tworzy ogół instytucji samorządowych i rządowych, organizacji pozarządowych i kościelnych a także innych osób prawnych zaangażowanych w działania mające na celu pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie. Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Wodzisław, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu. Powołany został Uchwałą Nr X/40/90 Gminnej Rady Narodowej w Wodzisławiu z dnia 9 marca 1990 roku. Realizuje on zadania określone nie tylko ustawie o pomocy społecznej, ale również

wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci itp. Przy realizacji niektórych zadań współpracuje on między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Zdrowotnej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy w Jędrzejowie, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Ośrodka, Prawo do wsparcia udzielanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.
- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. OPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek. Zgodnie z ustawą OPS zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.

- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.
- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2016 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej w Wodzisławiu zatrudnionych było 10 osób (stan na 31 grudnia). Szczegółowy wykaz kadry ośrodka prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu

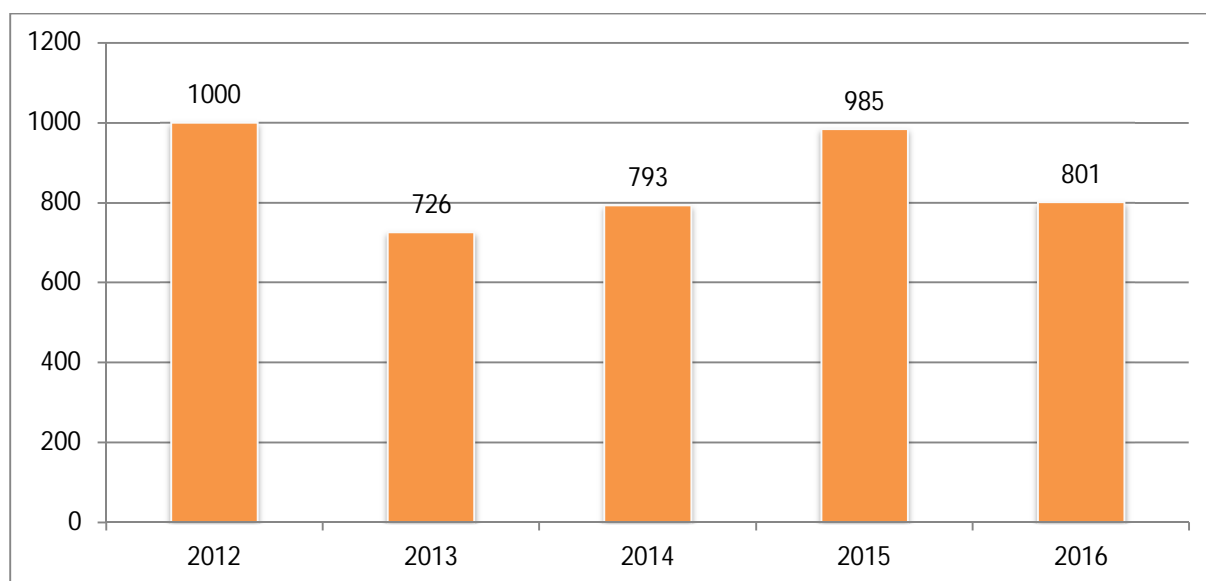
Rok	2014	2015	2016
Kadra kierownicza	1	1	1
Pracownicy socjalni	4	4	4
Pozostali pracownicy	4	4	5
Liczba pracowników ogółem	9	9	10

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

Kadra Ośrodka Pomocy Społecznej jest bardzo dobrze wykształcona. Spośród wszystkich pracowników jedynie dwie osoby nie mają wykształcenia wyższego (w tym jeden pracownik socjalny).

W 2016 roku z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu skorzystało 801 mieszkańców gminy. Oznacza to spadek o 199 osób względem rekordowego pod tym aspektem rokiem 2012. Najmniej osób potrzebowało wsparcia Ośrodka w roku 2013.

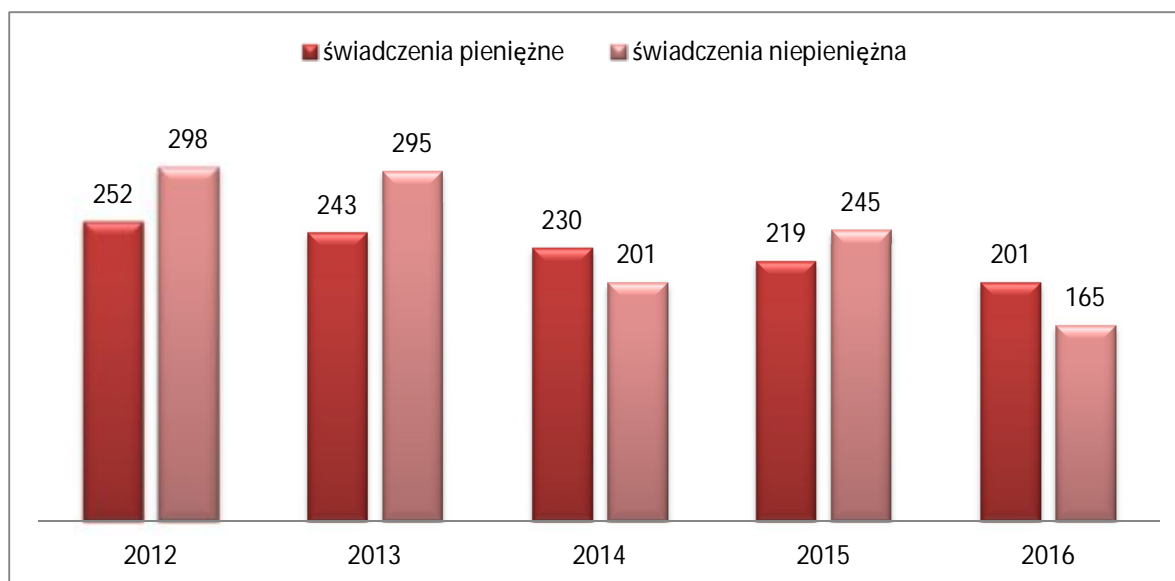
Wykres 19. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia przez OPS w Wodzisławiu w latach 2012-2016

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia. Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Wykres 20. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

Część osób objętych wsparciem Ośrodka otrzymywała świadczenia zarówno pieniężne jak i niepieniężne. Struktura rodzin korzystających z pomocy społecznej jest zróżnicowana. Różnorodność ta dotyczy liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, obszarów problemowych czy struktury wiekowej klientów. Najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy Wodzisław w latach 2014-2016 było bezrobocie oraz ubóstwo.

Tabela 3. Główne powody przyznania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu w latach 2014-2016

Powód przyznania pomocy	2014		2015		2016	
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
ubóstwo	66	179	101	292	90	271
bezrobocie	176	575	166	482	135	416
niepełnosprawność	42	75	44	104	40	87
długotrwała lub ciężka choroba	65	118	47	90	53	85
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	21	75	20	78	18	66
Alkoholizm	12	23	12	23	9	19
narkomania	0	0	0	0	0	0
potrzeba ochrony				40	39	35

macierzyństwa						
w tym				40	39	33
wielodzieckość						
bezdomność	6	11	5	6	5	5
trudności w	2	2	4	4	3	4
przystosowaniu do						
życia po zwolnieniu						
z zakładu karnego						
zdarzenia losowe	5	12	6	19	3	9
klęski żywiołowe i	0	0	0	0	0	0
ekologiczne						
sieroctwo	0	0	0	0	3	9
Przemoc w	2	6	1	2	2	7
rodzinie						
ochrona ofiar	0	0	0	0	0	0
handlu ludźmi						

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

Opisana struktura klientów ośrodka pomocy społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz duże koszty utrzymania.

Wśród dodatkowych zadań zrealizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej należy wymienić:

- Pomoc w wydawaniu żywności w ramach „PO Pomoc Żywnościowa 2014-2020”;
- Udział w międzynarodowej kampanii białej wstążki mającej na celu walkę z przemocą wobec kobiet;
- Pomoc w organizowanym przez Zespół Szkół w Wodzisławiu świątecznego „Spotkania bez barier” dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży w terenie gminy;
- Uczestnictwo w sprawach sądowych dotyczących klientów Ośrodka w charakterze świadków.

2.8.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń

rodziny występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Świadczenia rodzinne przysługują obywatelom polskim oraz cudzoziemcom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- świadczenie wychowawcze – Program „Rodzina 500+,”
- świadczenie „Za życiem”

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

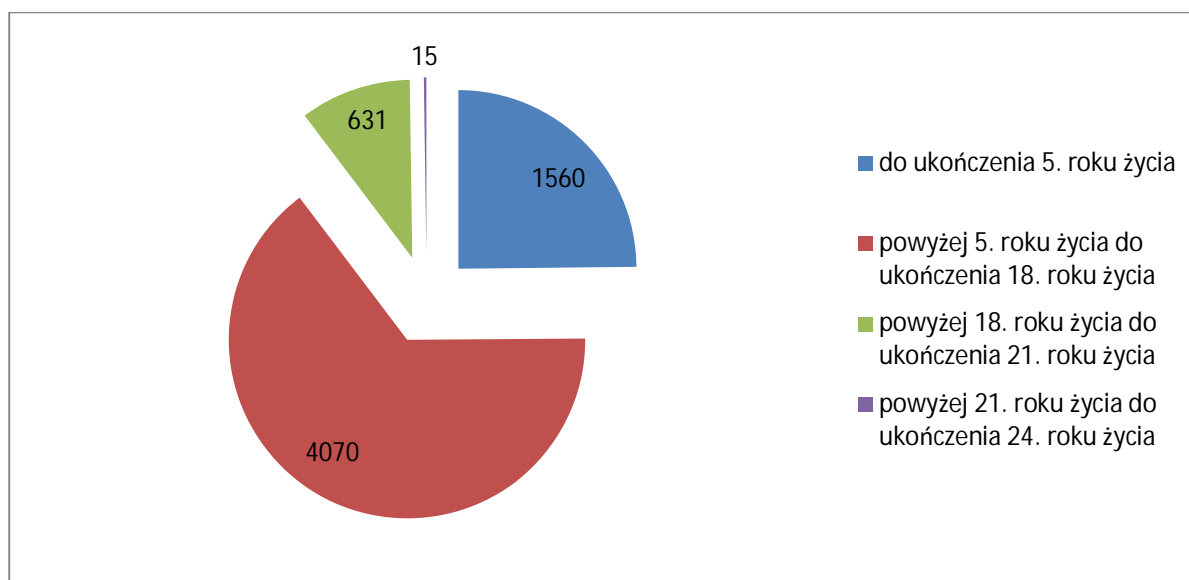
Tabela 4. Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2014-2016

Rok	2014	2015	2016
Liczba rodzin	262	237	262
Kwota świadczeń	878 247	887 611	1 070 955

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych OPS Wodzisław.

W 2016 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu udzielił pomocy w formie zasiłków rodzinnych oraz dodatków do nich 262 rodzinom, na łączną kwotę 1 070 955,00 złotych. Dwie trzecie tej kwoty stanowiły wydatki związane z zasiłkami rodzinnymi. Pozostałą część pochłonęły dodatki do zasiłków.

Wykres 21. Świadczenia w ramach zasiłków rodzinnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania ze świadczeń rodzinnych za 2016 rok.

Najwięcej zasiłków wypłacanych było na dzieci powyżej piątego roku życia aż do momentu osiągnięcia przez nie pełnoletności. Zasiłki wypłacone dla osób w wieku do 24 roku życia, które kontynuowały naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymowały się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności stanowiły 0,24% wszystkich zasiłków rodzinnych.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu oprócz zasiłków rodzinnych wypłacał również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,

- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Tabela 5. Dodatki do zasiłków rodzinnych w 2016 roku

Wyszczególnienie	Kwota (zł)	Liczba świadczeń
Urodzenie dziecka	33 000	33
Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,	56 241	141
Samotne wychowywanie dziecka	34 455	177
Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	37 600	387
Rozpoczęcie roku szkolnego	39 772	398
Podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	64 469	939
Wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	97 575	1 075

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania ze świadczeń rodzinnych za 2016 rok.

Wśród wszystkich dodatków wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej największą część budżetu stanowiły wypłaty z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej. Istotną część dodatków stanowiły również świadczenia związane z podjęciem nauki poza miejscem zamieszkania oraz opieką nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Dodatkowo przyznawano i wypłacano również jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka. W 2016 roku wypłacono 62 zapomogi na łączną kwotę 62 000,00 złotych.

W 2015 roku wprowadzono również świadczenie rodzicielskie, które przysługuje rodzicom, którzy nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego. Świadczenie w kwocie 1 tysiąca netto miesięcznie przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny i może być pobierane przez 52 tygodnie w przypadku urodzenia bądź przyjęcia na wychowanie jednego dziecka, 65 tygodni w przypadku dwójki dzieci, 67 tygodni – trójki, 69 tygodni – czwórki, a przy piątce i więcej –

71 tygodni. W 2016 roku z tego tytułu udzielono 205 świadczeń na kwotę 193 498,00 złotych.

Od 2016 roku jednym z dwóch nowych zadań Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu była obsługa świadczenia wychowawczego Rodzina 500+. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. W pierwszym roku obowiązywania nowego świadczenia wsparciem zostało objętych 731 dzieci. Kwota przeznaczona na ten cel wyniosła 3 285 391,00 złotych.

Świadczenia opiekuńcze

Wśród świadczeń opiekuńczych wyróżniamy trzy rodzaje wsparcia:

- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- zasiłek dla opiekuna.

Według definicji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, oraz w oparciu o art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem, które przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać może tylko w sytuacji, w której osoba uprawniona do świadczenia zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności (wobec osoby tej konieczne jest sprawowanie stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy w związku z jej znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, jak również konieczny jest stały współudział na co

dzień opiekuna w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji), albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego uprawnieni są:

- Rodzice niepełnosprawnej osoby;
- Opiekun faktyczny dziecka;
- Osoba należąca do rodziny zastępczej spokrewnionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Inne osoby, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Dodatkowo świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest tylko wówczas, gdy niepełnosprawność osoby, nad którą uprawniony sprawuje opiekę, powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw.

Tabela 6. Świadczenia opiekuńcze w 2016 roku

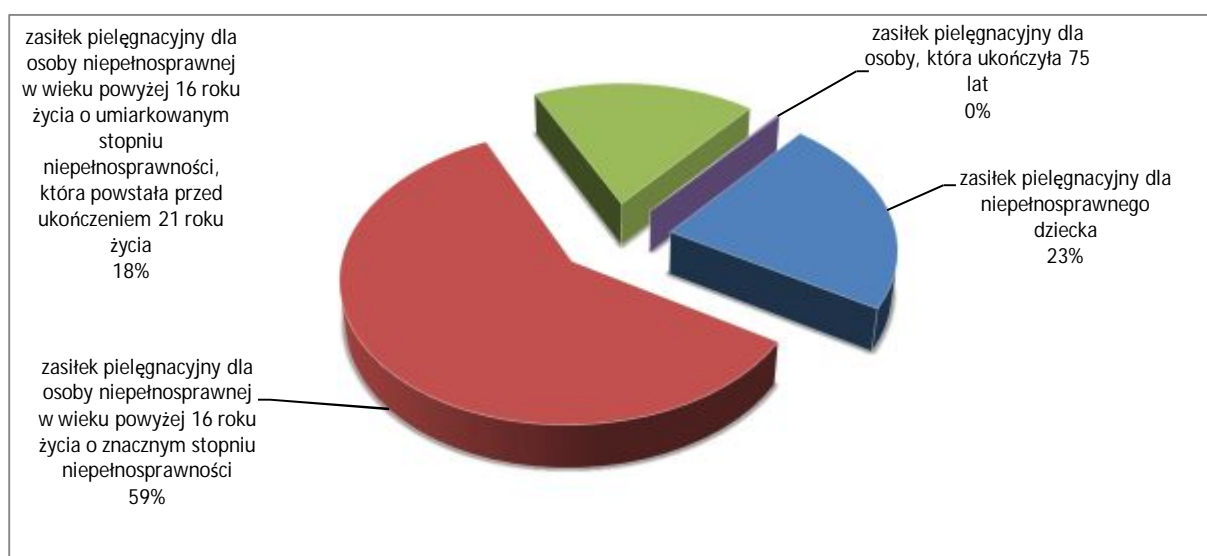
rodzaj świadczenia	liczba świadczeń	kwota świadczeń (zł)
świadczenie pielęgnacyjne	235	304 474
specjalny zasiłek opiekuńczy	68	34 171
zasiłek dla opiekuna	108	56 160
zasiłek pielęgnacyjny	2484	380 052

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2016.

W 2016 roku na 2895 świadczeń opiekuńczych Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu przeznaczył 774 857,00 złotych.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Jest on najpopularniejszą formą wsparcia spośród wszystkich świadczeń opiekuńczych.

Wykres 22. Zasiłek pielęgnacyjny w 2016 roku

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2016.

Największy udział wśród zasiłków pielęgnacyjnych miał zasiłek dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności (59% świadczeń). Dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia, o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności powstałej przed 21 rokiem życia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przeznaczał 18% ogólnej kwoty. Statystycznie najmniejsze nakłady ponoszone były na zasiłki

pielęgnacyjne dla osób starszych, powyżej 75 roku życia (jedynie 5 świadczeń na łączną kwotę 765 zł).

2.8.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo.

Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu.

Tabela 7. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Liczba osób	34	44	43
Liczba rodzin	23	27	26
Kwota świadczeń w złotych	153 717	184 695	207 346

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

2.8.3. Realizacja Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”

Zgodnie z wieloletnim programem wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020, realizowane były działania dotyczące w szczególności zapewnienie pomocy w zakresie dożywiania:

- dzieciom do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej;
- uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej;
- pozostałym osobom otrzymującym pomoc na podstawie w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

W ramach realizacji Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” osoby uprawnione otrzymują gorący posiłek lub świadczenie pieniężne na zakup posiłku.

Tabela 8. Realizacja Programu Wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"

	2014	2015	2016
Świadczenie przyznane w ramach Programu			
Liczba osób	191	168	155
Liczba świadczeń	34 150	21 653	22 789
Kwota świadczeń (zł)	57 529	51 147	48 810
w tym dla dzieci			
Liczba osób	184	167	151
Liczba świadczeń	33 285	20 996	22 333
Kwota świadczeń (zł)	53 940	48 993	45 380

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

W roku 2016 objętych programem „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zostało 155 osób (zasiłki celowe oraz pokrycie kosztów wyżywienia w placówkach szkolnych). Od kilku lat Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu, prowadzi dożywianie dzieci z rodzin najuboższych z terenu gminy. W roku 2016 objęto dożywianiem 151 uczniów. Średni koszt jednego posiłku wyniósł - 2,03 zł.

2.8.4. Stypendia socjalne

Kolejną formą wsparcia osób najuboższych są stypendia socjalne. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego.

Tabela 9. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Liczba osób	200	183	147
Kwota świadczeń w złotych	71 861	48 678	36 541

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

2.8.5. Karta Dużej Rodziny

Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny” został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny. Karty te upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest rodzicom na czas nieokreślony, dziecku do ukończenia 18 roku życia, dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia a dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia. W pierwszym roku obowiązywania Programu wydanych zostały 24 karty dla 4 rodzin. W 2015 roku wsparciem objęto 39 rodzin, a liczba wydanych kart wyniosła 198 sztuk. W 2016 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu wydał 60 Kart Dużej Rodziny dla 13 rodzin z gminy Wodzisław, z czego 11 kart zostało wydanych z powodu upływu terminu ważności.

2.9. Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie obejmuje w Polsce dwa obszary: obywatelską aktywność grupową – działalność organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i samorządowych, nieformalnych grup i ruchów społecznych oraz świadomość obywatelską Polaków.

Społeczeństwo obywatelskie potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych. Podstawową cechą społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków potrzeb

wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczności oraz poczucie odpowiedzialności za jego dobro.

Za najlepsze podwaliny pod sprawnie funkcjonujące społeczeństw obywatelskie uważane są organizacje obywatelskie. Wzmacniają one oraz urzeczywistniają prawa obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym i samorealizacji we wszystkich aspektach życia. Społeczeństwo obywatelskie realizuje więc to wszystko, co nie jest zabronione przez prawo i akceptowane zasady moralne. Na dodatek zabrania się w nim jak najmniej. To co dozwolone, jednostki mogą robić jak chcą. To pozwala z kolei zwiększyć możliwości wyborów i rozwiązań, które zarówno dla społeczeństwa obywatelskiego i dla jednostki są najbardziej efektywne i opłacalne.

II.8.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią niezwykle ważny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Świadczą określone usługi, a dzięki swojej specyfice, często mogą to robić w sposób bardziej efektywny niż inne podmioty. Według ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, organizacjami pozarządowymi są jednostki niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku. Najliczniejszymi formami prawnymi, w jakich zakładane są organizacje pozarządowe są stowarzyszenia i fundacje.

W 2016 roku na terenie gminy Wodzisław zarejestrowanych były 33 stowarzyszenia i organizacje społeczne. Aby móc porównać liczbę organizacji pozarządowych w różnych jednostkach terytorialnych, należy podać ich ilość w przeliczeniu na stałą liczbę ludności, w tym przypadku 10 tysięcy. Analizując potencjał gminy Wodzisław należy zauważyć, że w całym analizowanym pięcioletnim przedziale czasu, statystycznie w gminie było więcej organizacji pozarządowych niż w kraju, województwie czy też powiecie jędrzejowskim.

Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Polska	30	32	33	35	37
Województwo Świętokrzyskie	28	29	30	33	34
Powiat Jędrzejowski	27	28	29	30	32
Gmina Wodzisław	42	42	43	43	46

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przeciągu analizowanego przedziału czasu na terenie Polski ma miejsce stały wzrost liczby organizacji pozarządowych. Trend zwiększający liczbę podmiotów tzw. III sektora widoczny jest również w województwie świętokrzyskim oraz powiecie jędrzejowskim. Pozytyw wynikający z liczebności organizacji pozarządowych nie zawsze przekłada się na aktywność tych jednostek, które czasami charakteryzują się niską skutecznością w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania. Niestety nie we wszystkich sołectwach gminy Wodzisław zarejestrowane są organizacje pozarządowe. Taka sytuacja jednakże nie oznacza, że na takim obszarze nie jest prowadzona działalność społeczna.

Na terenie gminy Wodzisław działa 17 Ochotniczych Straży Pożarnych (Wodzisław, Mierzawa, Niegostawice, Strzeszkowice, Lubcza, Nawarzyce, Brzeście, Klemencice, Krężoły, Laskowa, Mieronice, Stara Olszówka, Pękość, Pokrzywnica, Przyłęk, Przewody oraz Wola Lubecka). Zgodnie z wykazem stowarzyszeń opracowanym 30 maja 2017 roku w gminie Wodzisław funkcjonują następujące stowarzyszenia:

- Stowarzyszenie Miłośników Piotrkowic,
- Towarzystwo Przyjaciół Wodzisławia,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Nawarzyce,
- Klub Sportowy „Partyzant”,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Lubcza,
- Stowarzyszenie „Radosna Szkoła” w Mierzawie,
- Stowarzyszenie „Nasze Dzieci” w Piotrkowicach,
- Stowarzyszenie „Rodzice-Dzieciom” w Niegostawicach,
- Stowarzyszenie Klub Seniora ZADORA,
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży SPOKO,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju wsi Przyłęczek.

Uzupełnieniem stowarzyszeń oraz Ochotniczych Straży Pożarnych są również tzw. grupy nieformalne, czyli np. koła gospodyń wiejskich. Działają one lokalnie, bardzo często w środowisku wiejskim. Takimi organizacjami funkcjonującymi w sferze kultury są:

- Kapela Stefana Wyczyńskiego z Lubczy,
- Kapela Marka Szafrńskiego z Kowalowa Dolnego „Maters”.
- Koło Gospodyń Wiejskich Piotrkowianki,
- Koło Gospodyń Wiejskich Mozgawianie wraz z zespołem Mozgawianie,
- Młodzieżowa Orkiestra Strażacka przy OSP w Wodzisławiu.

2.10. Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem.

W dniu 21 września 2017 roku, w sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Wodzisławiu odbyło się międzyinstytucjonalne spotkanie warsztatowe, na którym przedstawiciele m.in. Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy, Gminnej Biblioteki Publicznej, jednostek oświaty, Radni oraz Sołtysi pracowali nad analizą SWOT obszaru pomocy społecznej gminy. Po burzliwej dyskusji wskazano mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia.

MOCNE

- Organizacja cyklicznych imprez kulturalnych;
- Położenie gminy przy rozbudowywanej trasie S7;
- Miejsca pracy;
- Oferta doszkalająca skierowana do mieszkańców gminy;
- Walory turystyczne (czyste powietrze, lasy);
- Zaplecze gastronomiczne na terenie gminy;
- Wyodrębnione w planie zagospodarowania przestrzennego tereny inwestycyjne;
- Kadra z doświadczeniem w pozyskiwaniu środków zewnętrznych;
- Współpraca partnerska pomiędzy podmiotami;
- Spotkania integracyjne dla dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych;

- Aktywne stowarzyszenia (m.in. Stowarzyszenie Klub Seniora „ZADORA” w Wodzisławiu, Towarzystwo Przyjaciół Wodzisławia);
- Realizowane projekty dla osób starszych;
- Integracja międzypokoleniowa (np. w przedszkolach);
- Realizowane przedstawienia profilaktyczne;
- Świętokrzyskie Dni Profilaktyki;
- Spotkania integracyjne dla dzieci i młodzieży poświęcone profilaktyce uzależnień;
- Zmniejszenie liczby wydanych Niebieskich Kart;
- Plac zabaw w każdej miejscowości;
- Wszystkie dzieci objęte opieką przedszkolną;
- Wysokim poziom edukacji lokalnej;
- Bardzo dobrze wyposażone placówki oświatowe;
- Prace sezonowe;
- Spadek liczby przestępstw.

SŁABE STRONY

- Niechęć do pracy, brak ambicji wśród klientów OPS;
- Dziedziczenie biedy, wynoszona z domu bezradność;
- Bezstresowe wychowanie;
- Brak potrzeb własnego rozwoju;
- Problem alkoholowy;
- Niewystarczająca promocja produktów lokalnych;
- Brak lekarzy specjalistów;
- Rozproszenie terytorialne gminy (43 sołectwa);
- Niefunkcjonująca komunikacja między miejscowościami w gminie;
- Bariery architektoniczne istniejące w niektórych miejscowościach;
- Odpływ młodych mieszkańców gminy;

Szanse

- Dokończenie budowy drogi S7;
- Zewnętrzne źródła finansowania inwestycji oraz projektów „miękkich”;

- Kontynuacja programu 500+;
- Wzrost potencjału inwestycyjnego regionu/województwa;
- Rozwój wyspecjalizowanej, ekologicznej produkcji rolnej;
- Pomoc Państwa z zakresie dożywiania;
- Moda na zdrowy i aktywny tryb życia;
- Wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych;

Zagrożenia

- Pogorszenie sytuacji ekonomiczno-gospodarczej kraju;
- Wysokie koszty utrzymania pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej;
- Niż demograficzny;
- Niedofinansowanie systemu pomocy społecznej;
- Zmiany systemowe ustawodawców – brak stabilności prawa;
- Starzenie się społeczeństwa;
- Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gmin sąsiednich;

3. Lokalne problemy społeczne

Poprzez problem społeczny należy rozumieć niekorzystne zjawisko dla danej społeczności, oceniane przez tą społeczność jako niepożądane, niebezpieczne oraz konieczne do wyeliminowania. Wśród najpowszechniejszych problemów społecznych należy zaliczyć: przemoc, bezrobocie, uzależnienia, bezdomność itp.

3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza

Niniejsza analiza oparta jest na zasadzie, według której często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowanie tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić np. o proporcję 70-30. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych wygenerowanych przez system pomocy społecznej.

Tabela 11. Problemy społeczne według zestawienia Pareto-Lorenza

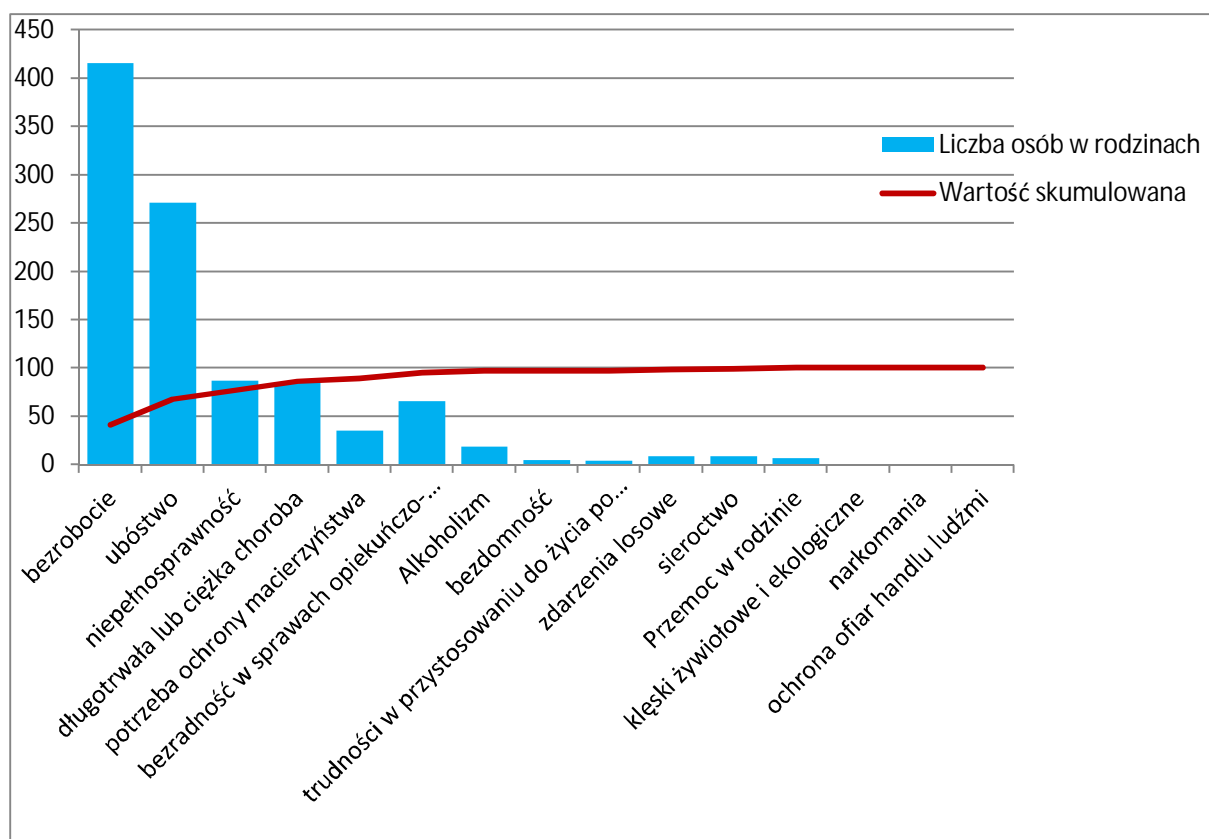
Powód	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Udział w populacji (%)	Wartość skumulowana (%)	Kategoria
Bezrobocie	135	416	41,07	41	A
Ubóstwo	90	271	26,75	68	
Niepełnosprawność	40	87	8,59	77	
Długotrwała lub ciężka choroba	53	85	8,39	86	B
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	35	3,46	89	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	18	66	6,52	95	
Alkoholizm	9	19	1,88	97	
Bezdomność	5	5	0,49	97	C
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	3	4	0,39	97	
Zdarzenia losowe	3	9	0,89	98	
Sieroctwo	3	9	0,89	99	
Przemoc w rodzinie	2	7	0,69	100	
Kłęski żywiołowe	0	0	0	100	
Narkomania	0	0	0	100	
Ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0	100	

Źródło. Opracowanie własne.

Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenza prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się z dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 23. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo

Źródło. Opracowanie własne.

Na powyższym wykresie widać, iż trzy pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność odpowiadają za 77% wszystkich przyczyn. To właśnie te problemy społeczne można uznać jako dominujące w gminie Wodzisław.

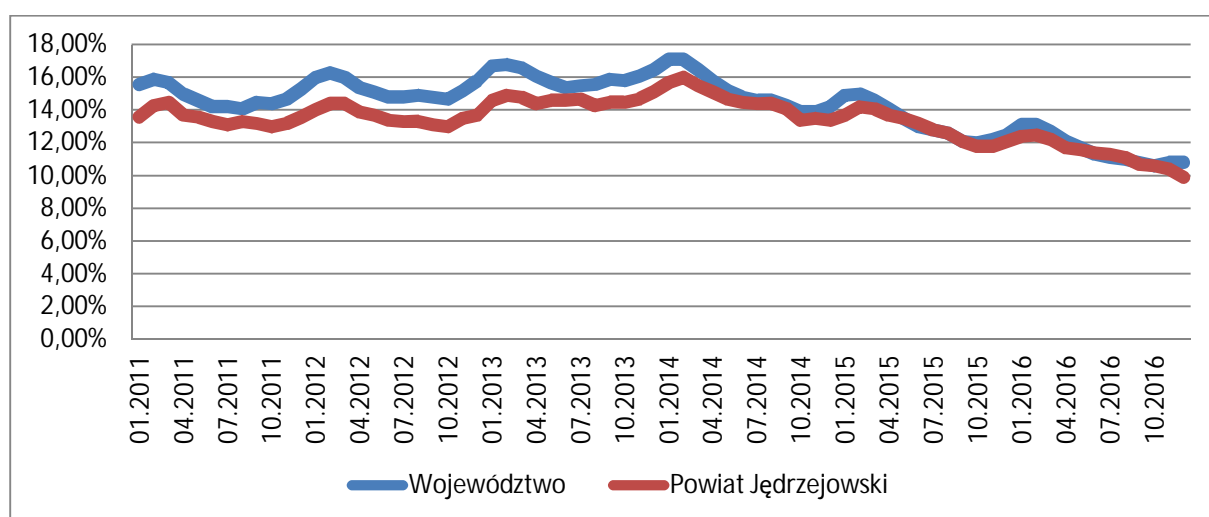
3.2. Bezrobocie

Istotnym problemem społeczno-gospodarczym występującym na terenie całego województwa świętokrzyskiego jest bezrobocie. Jest to zjawisko trudne do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania w szereg bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płaćenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły

robotniczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. Podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych.

Na koniec 2016 roku stopa bezrobocia w powiecie jędrzejewskim wyniosła 9,9% i była niższa o 0,9 punktu procentowego (p.p.) niż w województwie świętokrzyskim. wyniosła. Niecałe dziesięcioprocentowe bezrobocie w powiecie oznacza, że bez pracy było 1677 osób.

Wykres 24 . Stopa bezrobocia w powiecie jędrzejewskim oraz województwie świętokrzyskim (w ujęciu kwartalnym)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Kielcach.

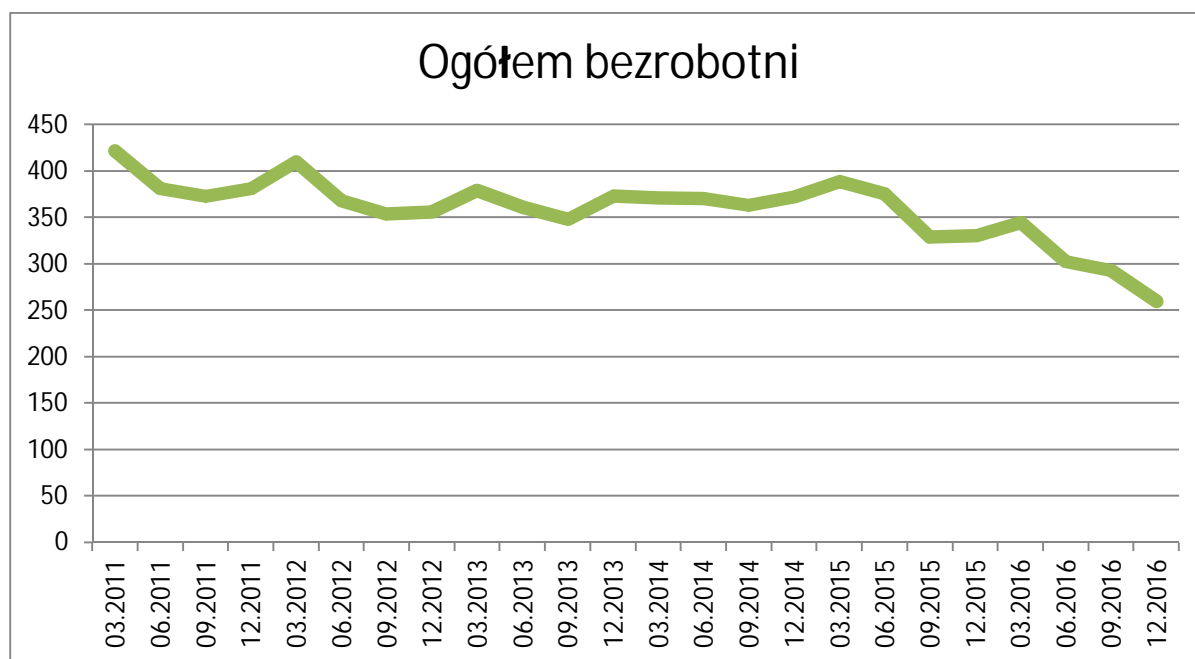
Wskaźnik bezrobocia zarejestrowany na koniec 2016 roku był najniższym w całym 6 letnim analizowanym okresie. Z powyższego wykresu widać powiązanie stopy bezrobocia w powiecie oraz w województwie. Jest to naturalne zjawisko, ponieważ bezrobocie jest skomplikowanym problemem społecznym, na który wpływ ma ogólna sytuacja ekonomiczna kraju. Wywołuje ono negatywne skutki zarówno ekonomiczne, jak i społeczne. Makroekonomiczne skutki bezrobocia dotyczą utraconej produkcji w gospodarce w rezultacie niepełnego wykorzystania siły roboczej oraz pogorszenia stanu budżetu państwa w wyniku zmniejszenia przychodów budżetowych z tytułu podatków oraz zwiększenia wydatków na zasiłki i inne formy pomocy społecznej. Mikroekonomiczne skutki bezrobocia polegają na pogorszeniu sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin w okresie pozostawania bez pracy. Analizując makrosocjalne skutki bezrobocia, należy pamiętać

o istnieniu bezrobotnych nie zawsze zarejestrowanych przez rejonowe urzędy pracy (są to przeważnie kobiety i młodzież, nie mający żadnego zatrudnienia).

Bezrobocie jest również istotnym elementem polityki społecznej, w każdym państwie, w którym gospodarka oparta o mechanizm wolnorynkowy. Utrzymujące się przez dłuższy czas bezrobocie powoduje napięcia społeczne.

W gminie Wodzisław na koniec 2016 roku zarejestrowanych było 260 osób bezrobotnych, co stanowiło najniższy rezultat począwszy od 2011 roku, czyli w przekroju całego analizowanego okresu. W przypadku gminy Wodzisław zauważalne są okresowe wahania liczby osób bezrobotnych związane z sezonowością niektórych branż (np. budownictwa, rolnictwa), co odpowiada charakterowi gminy. Szczegółowy przebieg poziomu bezrobocia na terenie gminy prezentuje poniższy wykres.

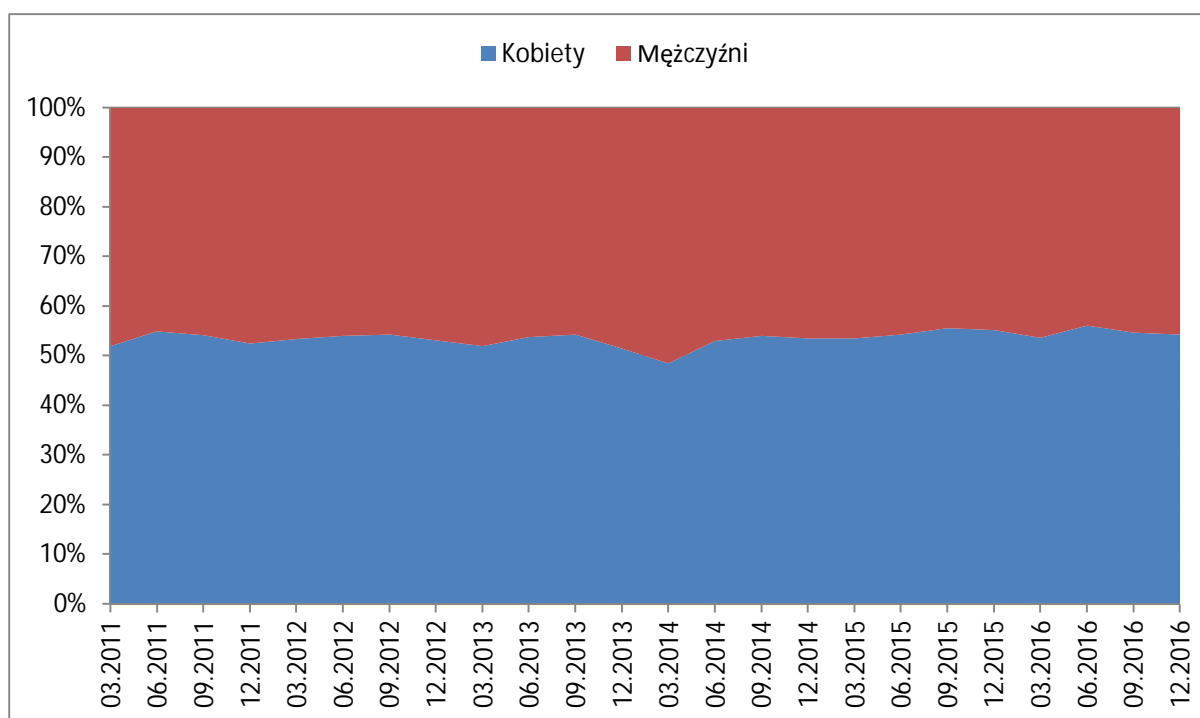
Wykres 25. Osoby bezrobotne w gminie Wodzisław w latach 2011-2016

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Jędrzejowie.

Współczynnik feminizacji w gminie Wodzisław w latach 2013-2016 wynosił 99, a w latach poprzedzających 100. Oznacza to, iż na 100 kobiet przypadało 99 bądź 100 mężczyzn (w zależności od roku). Pomimo równego parytetu płci w gminie, w urzędzie pracy zarejestrowanych było więcej kobiet niż mężczyzn, co obrazuje poniższy wykres.

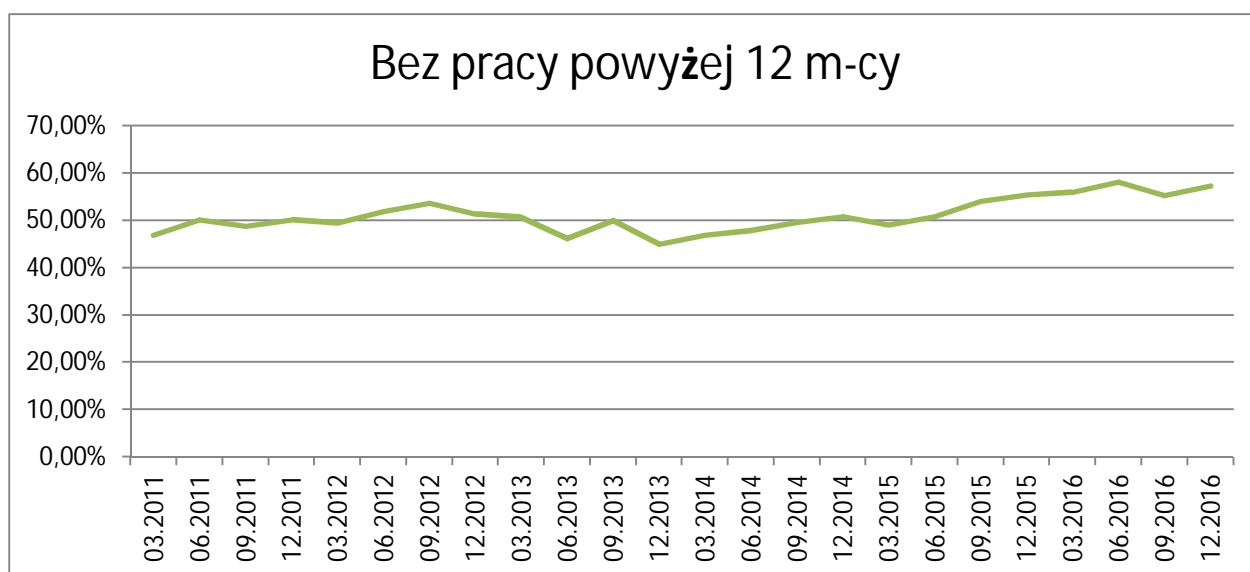
Wykres 26. Bezrobocie na terenie gminy Wodzisław w podziale na płeć

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Jędrzejowie.

Bezrobocie bezpośrednio dotyka osobę pozostającą bez pracy, ale w sposób pośredni cała rodzina odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozzerwalnie powiązane z innymi problemami, taki jak np. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie itp. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezzadności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. W gminie Wodzisław w całym analizowanym okresie czasu osoby pozostające przynajmniej rok bez pracy stanowiły od 45% do nawet 58% wszystkich osób bezrobotnych.

Wykres 27. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Jędrzejowie.

Bezrobocie należy również rozpatrywać w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje problemy finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Jędrzejowie wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych. Jedynie około 15% osób pozostająca bez pracy otrzymywała z tego tytułu wsparcie z urzędu pracy.

Dodatkowo Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. W 2016 roku z pomocy skorzystało 121 rodzin, czyli o 55 mniej niż w rekordowym pod tym względem rokiem 2012. Pomoc z tego tytułu w sposób pośredni dotarła do 400 osób, czyli do około 6% populacji Gminy.

Tabela 12. Liczba rodzin, którym OPS w Wodzisławiu udzielił wsparcia z powodu bezrobocia

	2012	2013	2014	2015	2016
liczba rodzin	176	166	135	134	121
liczba osób w rodzinach	575	482	416	401	400

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Wodzisławiu.

3.3. Ubóstwo

Ubóstwo w ujęciu ekonomicznym oznacza stały brak dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych jednostki. Według definicji Organizacji Narodów Zjednoczonych wiąże się z ograniczeniem wyboru i szans życiowych. Narusza ludzką godność oraz uniemożliwia skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie, poprzez wykluczenie jednostek i rodzin ze społeczności lokalnych. Ubóstwo często wiąże się z innymi czynnikami patologicznymi jakimi są alkoholizm, narkomania, zaniedbywanie w opiece i wychowaniu oraz przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych należy zaliczyć rodziny, których członkowie nie mają stałych zarobkowych źródeł dochodów, innych niż renta lub emerytura. Problem ubóstwa jest jedną z najważniejszych kwestii polityki społecznej w krajach Unii Europejskiej.

Według Indeksu Zagrożenia Ubóstwem opublikowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w 2014 roku powiat jędrzejowski ze zmienną syntetyczną na poziomie 8,6 charakteryzuje się wysokim poziomem zagrożenia ubóstwem. Jako przyczyny ubóstwa w województwie świętokrzyskim wskazane są następujące przyczyny:

- niski stopień urbanizacji,
- wysoka stopa bezrobocia,
- przeciętny dochód na jednego mieszkańca poniżej średniej krajowej,
- znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
- wrażliwość gospodarki regionu na zmiany koniunktury.

Wszystkie te czynniki powodują, że województwo świętokrzyskie od lat należy do najbiedniejszych regionów w Polsce, a co za tym idzie również powiat jędrzejowski oraz gmina Wodzisław.

Według tego opracowania, wskaźnik deprywacji lokalnej wyrażający stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców w gminie Wodzisław wynosił 108,66 i był niższy niż średnia dla powiatu jędrzejowskiego.

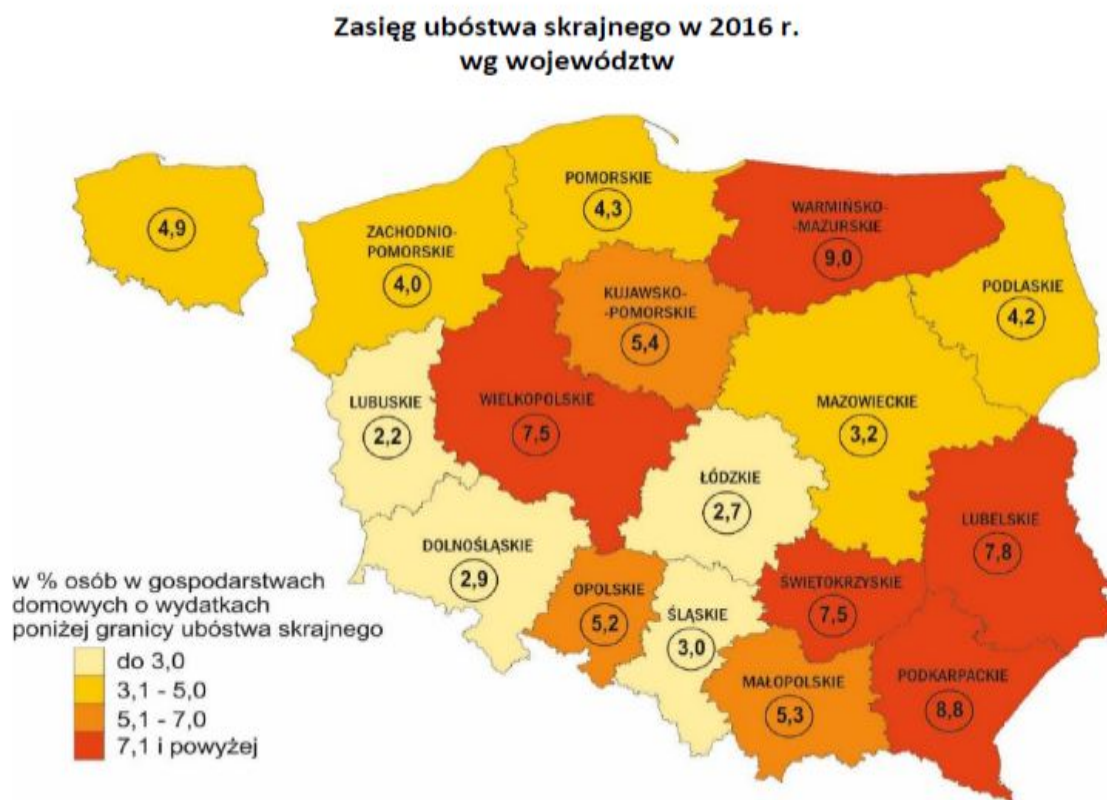
Tabela 13. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2016 roku w powiecie jędrzejowskim

POWIAT JĘDRZEJOWSKI		
1.	Imielno	238,04
2.	Jędrzejów	87,18
3.	Małogoszcz	158,82
4.	Nagłowice	119,98
5.	Oksa	106,82
6.	Sędziszów	86,01
7.	Słupia Jędrzejowska	108,05
8.	Sobków	75,36
9.	Wodzisław	108,66
		Średnia: 120,99

Źródło. Indeks Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego na temat *Ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2016 roku* potwierdza wcześniejsze ustalenia. Województwami o najwyższej stopie ubóstwa były województwa: warmińsko-mazurskie, podkarpackie, lubelskie, świętokrzyskie oraz wielkopolskie. Należy jednak odnotować znaczący spadek zasięgu ubóstwa skrajnego (5% osób wobec 7% w roku 2015) oraz ubóstwa relatywnego (poniżej 14% wobec 16% w roku 2015). Znaczący spadek zasięgu ubóstwa zaobserwowano zwłaszcza wśród rodzin wielodzietnych, gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstw z głową rodziny o niskim stopniu wykształcenia. Pomimo poprawy sytuacji, grupy te ciągle należą do najbardziej zagrożonych ubóstwem. W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego jako czynniki przyczyniające się do spadku zasięgu bezrobocia wymieniono: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia oraz wprowadzenie świadczenia wychowawczego oraz Programu Rodzina 500 plus.

Rysunek 3. Zasięg ubóstwa skrajnego wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych)

Źródło. „Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2016 roku” Główny Urząd Statystyczny.

Według tego opracowania czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne oraz osoby utrzymujące się z tzw. „innych niezarobkowych źródeł”.

Tabela 14. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	66	101	90	109	128
Liczba osób w rodzinach	179	292	271	315	356

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

Z powyższych raportów wynika, że w 2016 w Polsce roku nastąpiła ogólna poprawa sytuacji ekonomicznej rodzin. Pomimo tego w gminie Wodzisław w 2016 roku ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej skorzystała rekordowa liczba 128 rodzin.

3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz jego rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Charakteryzuje się ona długotrwałością, przebiegiem łagodniejszym niż w przypadku stanu ostrego, pogorszeniem sprawności, nieodwracalnością zmian patologicznych oraz następstwami psychospołecznymi.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania.

Według Światowej Organizacji Zdrowia za osobę niepełnosprawną uznaje się taką, która nie może samodzielnie, częściowo bądź całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej Strategii szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych.

Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał, w związku z czym konieczne będą większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, przewidujące wydłużenie życia można spodziewać się w przyszłości, że wzrośnie udział świadczeń udzielanych

w ramach pomocy społecznej, które podyktowane są długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością.

Tabela 15. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby

Rok	2014	2015	2016
Powód przyznania pomocy	niepełnosprawność		
Liczba rodzin	40	51	61
Liczba osób w rodzinach	87	112	123
Powód przyznania pomocy	długotrwała lub ciężka choroba		
Liczba rodzin	53	47	33
Liczba osób w rodzinach	85	76	62

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

W przeciągu analizowanego trzyletniego przedziału czasu liczba rodzin, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu z powodu niepełnosprawności bądź długotrwałej lub ciężkiej choroby utrzymywała się na zbliżonym poziomie (2014 – 93 rodziny, 2015 – 98 rodzin, 2016 – 94 rodziny). Wahaniom uległa natomiast struktura rodzin otrzymujących pomoc z tych dwóch przyczyn. W 2016 roku z powodu niepełnosprawności wsparcie otrzymało o 21 więcej rodzin niż w 2014, natomiast z powodu choroby o 20 rodzin mniej.

Ustawa o pomocy społecznej określa, jakie zadania są realizowane na szczeblu gminy i powiatu. Podzielone są na świadczenia o charakterze finansowym, rzeczowym i usługowym. Wśród świadczeń z pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz biernych zawodowo z powodu wieku, przewidziany jest zasiłek stały.

Tabela 16. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku stałego

	2014	2015	2016
Liczba osób/ osób samotnie gospodarujących/ dla osoby w rodzinie	31/29/2	33/31/2	36/33/3
Liczba świadczeń	327	350	357
Kwota świadczeń (zł)	154 153	177 688	200 819

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

W 2016 roku ogólna kwota przeznaczona na zasiłki stałe w porównaniu do roku 2014 wzrosła o 30%. Wzrost wydatków na pomoc w formie zasiłku stałego spowodowany jest zwiększeniem kryterium dochodowego w pomocy społecznej oraz ogólnym wzrostem liczby osób uprawnionych to tej formy pomocy. Wśród osób korzystających z zasiłków stałych przeważały osoby samotnie gospodarujące.

Kolejną z form pomocy jest wypłata zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności bądź z tytułu długotrwałej choroby. Okres na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy uzależniony jest od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Określa go Ośrodek Pomocy Społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania, na podstawie okoliczności sprawy.

Tabela 17. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności **bądź** długotrwałej choroby

	2014	2015	2016
Niepełnosprawność	1	1	3
Długotrwała choroba	2	1	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

Osoby niepełnosprawne oraz przewlekle chore, oprócz wsparcia finansowego mogą również ubiegać się o pomoc w formie usług opiekuńczych świadczonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w miejscu zamieszkania. Wyróżniamy tutaj następujące rodzaje zasiłków pielęgnacyjnych:

- Dla niepełnosprawnego dziecka.
- Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności.
- Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia.
- Dla osoby, która ukończyła 75 lat.

Tabela 18. Zasiłki pielęgnacyjne w latach 2014-2016

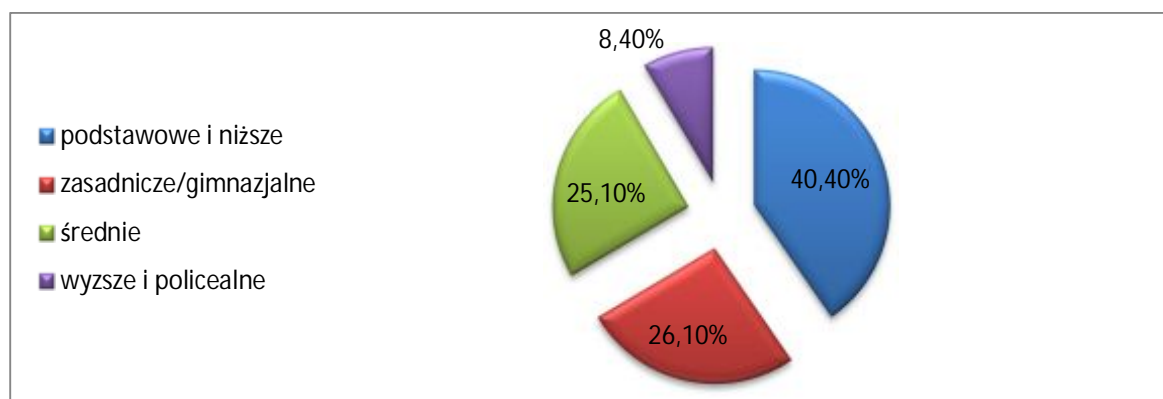
Rok	2014	2015	2016
Zasiłki pielęgnacyjne ogółem			
Liczba świadczeń	2509	2428	2484
Kwota świadczeń (zł)	383877	371484	380052
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka			
Liczba świadczeń	510	508	562
Kwota świadczeń (zł)	78030	77724	85986
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności			
Liczba świadczeń	1579	1483	1471
Kwota świadczeń (zł)	241587	226899	225063
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia			
Liczba świadczeń	420	437	446
Kwota świadczeń (zł)	64260	66861	68238
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat			
Liczba świadczeń	0	0	5
Kwota świadczeń (zł)	0	0	765

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

W 2016 roku na zasiłki pielęgnacyjne Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu przeznaczył 380 052,00 złotych. Niemal 60% tej kwoty pochłonęły świadczenia dla osób niepełnosprawnych w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Według Raportu z Diagnozy Społecznej 2009, zaledwie 8,4% niepełnosprawnych mieszkańców województwa świętokrzyskiego legitymuje się wykształceniem wyższym lub policealnym. Ponad 40% miało wykształcenie podstawowe lub niepełne podstawowe. Wśród pozostałych osób poziom wykształcenia rozkłada się niemal po równo.

Wykres 28. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

3.5. Sytuacja osób starszych

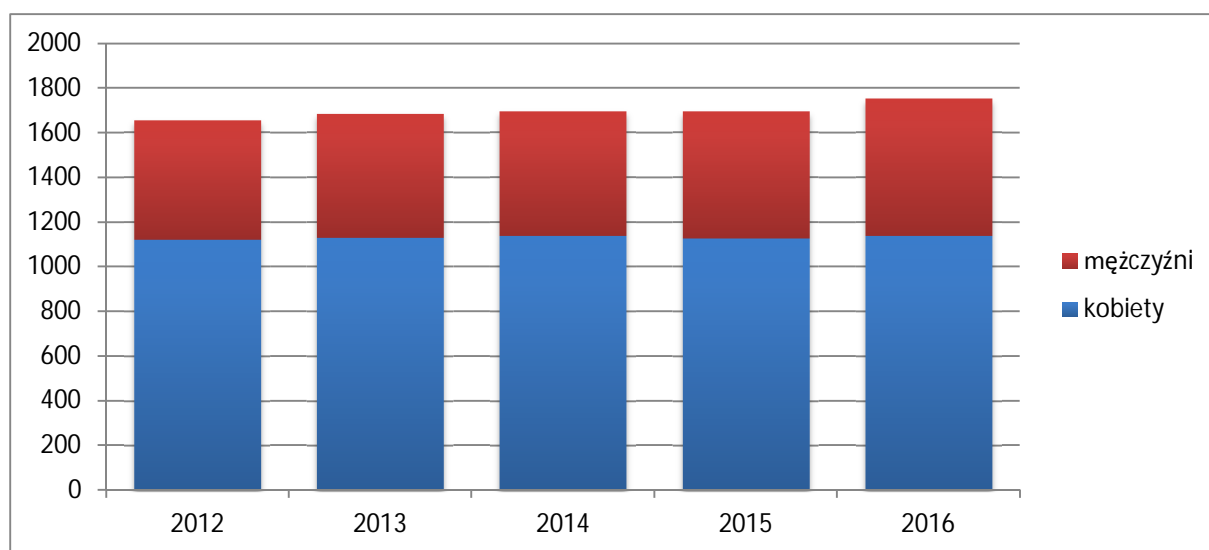
W Polsce mamy do czynienia ze starzejącym się społeczeństwem. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności. Osiągnięcia medycyny przyczyniają się również do wydłużenia ludzkiego życia. Trudności, z którymi spotykają się osoby starsze to między innymi:

- Sytuacja finansowa.
- Choroby oraz inwalidztwo.
- Lokomocja.
- Wykonywanie codziennych czynności.
- Obsługa nowych technologii.
- Relacje z rodziną i innymi ludźmi, spowodowane brakiem wzajemnego zrozumienia.
- Obniżona samodzielność.

Wymienione czynniki powodują marginalizację osób starszych. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego. W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niepełnością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej itp.

Jak wynika z wcześniejszej diagnozy demograficznej, w gminie Wodzisław rośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu populacji gminy. Należy również zauważyć, że wśród osób w wieku poprodukcyjnym, największą liczbę osób stanowią kobiety (około 68%), co można zauważyć na poniżej przedstawionym wykresie.

Wykres 29. Ludność gminy Wodzisław w wieku poprodukcyjnym w podziale na płeć

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Według prognozy demograficznej udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, w ciągu najbliższych 35 lat wzrośnie z obecnych 25% do około 35%. Wskaźnik na tak wysokim poziomie stanowić będzie bardzo duże obciążenie dla finansów gminy. Na przestrzeni najbliższych 30-40 lat, proces „starzenia się” społeczeństwa stanie się jednym z głównych problemów, z którymi będą zmagali się samorządy, nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale w niemal całej Polsce.

Ważnym elementem dla osób starszych jest aktywność społeczna, przejawiająca się rozwojem różnych form działalności środowiska lokalnego skierowanych do seniorów, np. działalność klubów seniora lub innych organizacji. Dla części osób tym środowiskiem będzie najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnieni, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Niestety, ale pomoc instytucjonalna dla osób starszych oraz ich rodzin w Polsce jest niewystarczająca. Jednym z rozwiązań jest pobyt osoby starszej w domu pomocy społecznej. Głównym problemem tej formy wsparcia jest koszt utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej, który często nie może zostać w całości pokryty ze świadczenia emerytalno-rentowego. W takich przypadkach koszt pobytu w domu pomocy społecznej spoczywa

głównie na gminie, a w nielicznych przypadkach na członkach rodziny wskazanych w ustawie o pomocy społecznej i na jej zasadach.

Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze.

Jedną z form pomocy jest również opłacenie pobytu osoby potrzebującej w domu pomocy społecznej. Bardzo często z tego wsparcia korzystają osoby starsze i niesamodzielne.

Tabela 19. Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej

Rok	2014	2015	2016
Liczba osób	8	13	15
Liczba świadczeń	87	104	130
Kwota świadczeń (zł)	185 505	206 108	247 243

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

3.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna.

Przyczyną złego funkcjonowania rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych.

Jednym z problemów, z którymi mogą borykać się rodziny są problemy opiekuńczo-wychowawcze. Problem ten dotyczy głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie

dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 20. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2014	2015	2016
Liczba rodzin	18	26	19
Liczba osób w rodzinach	66	101	84

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

W 2016 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu udzielił wsparcia 19 rodzinom. W roku poprzedzającym z tego powodu wsparcie otrzymało siedem rodziny więcej.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. Od 2015 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej zatrudniony jest asystent rodziny.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny. W 2015 roku wsparciem asystenta objętych było 6 rodzin, a w 2016 roku 7 rodzin.

Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu.

3.7. Przemoc w rodzinie

Według Kodeksu Karnego przemoc w rodzinie zaliczana jest do kategorii przestępstw. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod pojęciem tym należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny. Przemoc jest zjawiskiem niezależnym od kultury, środowiska, wyznania, wykształcenia, poziomu intelektualnego czy przynależności do grupy społecznej. Prowadzi do narażenia członków rodziny na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc może mieć postać:

- przemocy fizycznej,
- przemocy psychicznej,
- przemocy seksualnej,
- przemocy ekonomicznej.

W gestii samorządu lokalnego leży podejmowanie działań mających na celu ochronę osób dotkniętych przemocą oraz jej zapobieganiu. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Zgodnie z przepisami art. 2 ust.2 znowelizowanej w 2010 roku Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Uchwałą Rady Gminy w Wodzisławiu, na terenie gminy Wodzisław funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny do spraw opieki nad rodziną w Wodzisławiu. Zespół ten realizuje działania zmierzające do rozwiązania problemów,

zapobiegania powstawania nowym, monitorowania poziomu zjawiska przemocy oraz prowadzeniu procedury Niebieskiej Karty i organizacji posiedzeń grup roboczych.

Do pracy z poszczególnymi rodzinami i osobami, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, lub zachodzi obawa, że stosują przemoc - Zespół Interdyscyplinarny powołuje grupy robocze, które realizują indywidualne plany pracy, w odniesieniu do każdej z rodzin.

Zespół interdyscyplinarny w swojej pracy stosuje Procedurę Niebieskiej Karty. Jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego diagnozują sytuację i udzielają pomocy ofiarom. W sytuacji nadużywania alkoholu, kierują sprawcę do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W 2014 roku do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 15 Niebieskich Kart założonych przez przedstawicieli Policji. W roku kolejnym wpłynęło już 29 Kart w 24 rodzinach. Dla każdej z rodzin powołano grupę roboczą, której celem było opracowanie i realizacja indywidualnych planów pomocy rodzinom. Rok 2016 przyniósł 19 Niebieskich Kart założonych w 16 rodzinach.

3.8. Ochrona macierzyństwa

W obliczu zagrożeń demograficznych, przejawiających się „starzeniem społeczeństwa”, co spowodowane jest między innymi zmniejszającą się liczbą mieszkańców oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, niezwykle istotnym jest zapewnienie warunków bytowych rodzinom. Rodzina jest zarówno instytucją formalną, jak i społeczną, której celem jest utrzymanie ciągłości biologicznej i kulturowej społeczeństwa. Rodzina stanowi zatem podstawową kwestię w polityce społecznej.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wyegzekwować alimentów na dziecko.

Dodatkowym celem samorządu lokalnego powinno być zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, co umożliwi matkom powrót do aktywności zawodowej, co powinno poprawić sytuację finansową rodziny. W gminie Wodzisław miejsce w przedszkolu otrzymały wszystkie zgłoszone dzieci.

Rolą państwa powinno być tworzenie takich warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych, aby zachęcać młodych ludzi do zakładania rodzin.

W 2016 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 39 rodzinom, w tym 38 z powodu wielodzietności, która była głównym powodem przyznawania wsparcia w analizowanych latach.

Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Rok	2014	2015	2016
Liczba rodzin	35	44	39
w tym wielodzietność			
Liczba rodzin	33	42	38

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2016.

3.9. Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć między innymi hazardu, gier czy internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

3.9.1. Alkoholizm

Alkoholizm jest uznawany za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie od środka narkotycznego jakim jest alkohol. Uzależnienie to przejawia się okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu.

Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- Rozpad rodziny;
- łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- Zagrożenie życia;
- Utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu udzielał pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu. W 2016 roku z tego powodu pomoc uzyskały 4 rodziny. W porównaniu z rokiem 2012 oznacza to zmniejszenie liczby rodzin aż o 8.

Tabela 22. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	12	12	9	11	4
Liczba osób w rodzinach	23	23	19	19	9

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2012-2016.

Porównując powyższą tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.

3.10. Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu np. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka zarówno kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

Problem bezdomności na terenie gminy Wodzisław ma marginalne znaczenie. W 2016 roku z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej z tego tytułu skorzystało sześć osób.

Tabela 23. Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu bezdomności

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba osób	6	5	5	4	6

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2012-2016.

3.11. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odnacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Jednym z zadań gminy jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom oraz osobom przebywającym na terenie gminy.

3.11.1. Policja

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Wodzisław czuwają policjanci z Komisariatu Policji w Sędziszowie.

W 2014 roku na terenie gminy Wodzisław Komisariat Policji odnotował łącznie 885 interwencji, w 2015 roku – 739, a w roku 2016 – 798. W przypadku przestępstw odnotowano następującą liczbę: 2014-134, 2015-119, 2016-72. Poniższa tabela przedstawia liczbę popełnionych w 2016 roku przestępstw w podziale na kategorie:

Tabela 24. Przestępstwa popełnione w 2016 roku w gminie Wodzisław

Kategoria przestępstwa	Liczba
przeciwko życiu i zdrowiu	6
przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	24
przeciwko rodzinie i opiece	9
przeciwko wiarygodności dokumentów	3
przeciwko mieniu	28
przeciwko ochronie informacji	1
przeciwko Ustawie o Przeciwdziałaniu Narkomanii	1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Sędziszowie.

3.11.2. Ochotnica Straż Pożarna

Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy Wodzisław funkcjonuje 18 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowanych w miejscowościach

- Brzeście,
- Klemencice,
- Krężoły,
- Laskowa,
- Lubcza,
- Mieronice,
- Mierzawa,
- Nawarzyce,
- Niegosławice,
- Pękostaw,
- Piotrkowice,
- Pokrzywnica,
- Przezwoły,
- Przyłęk,
- Stara Olszówka,
- Strzeszkowice,
- Wodzisław,
- Wola Lubecka.

4. Część programowa

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

4.1. Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz przeszłych zjawisk społecznych. Zespół ds. opracowania Strategii uznał, że głównymi problemami gminy są bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Kwestiami tymi należy zająć się w pierwszej kolejności. Zespół zwrócił również uwagę na mentalność klientów pomocy społecznej, którzy niejednokrotnie nie chcą podejmować próby wyjścia z trudnej sytuacji życiowej ale jednocześnie reprezentują podejście roszczeniowe.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy zauważyć, że malejące bezrobocie oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w Polsce i tym samym w województwie świętokrzyskim. Pomimo tego niezbędne są dalsze działania przyczyniające się do zmniejszenia bezrobocia. Niestety na kwestie zapobiegania bezrobociu Urząd Gminy nie ma bezpośrednich narzędzi, może tylko stwarzać warunki dogodne do rozwoju przedsiębiorczości. Gmina, między innymi poprzez Ośrodek Pomocy Społecznej może minimalizować skutki już istniejącego problemu, między innymi poprzez realizację projektów umożliwiających rozwój swoich umiejętności bądź przebranżowienie. Nawet spadek liczby osób bezrobotnych w ostatnich latach wymusza sytuację, aby podjąć działania aktywizujące osoby długotrwale bezrobotne, które nie są przystosowane do zmiany swojej sytuacji życiowej, ponieważ jednym z częstych efektów długotrwałego bezrobocia jest ubóstwo w tych rodzinach. Dochody mieszkańców gminy Wodzisław są dużo poniżej średniej krajowej, co ma swoje odzwierciedlenie w dochodach budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Ubóstwo oraz bezrobocie często powiązane są z problemami uzależnień. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Niezbędnym narzędziem jest stały monitoring dostępności i poziomu spożycia alkoholu, szczególnie w przypadku młodzieży.

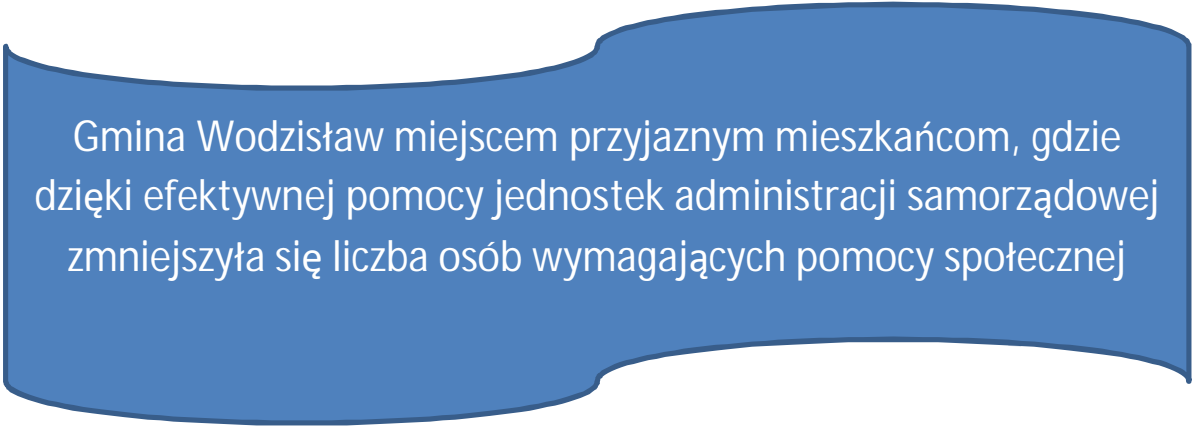
Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie tego zjawiska. Konieczne zatem będą działania profilaktyczne w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie.

Negatywną prognozą jest również starzenie się społeczeństwa. Na przestrzeni najbliższych lat stale będzie wzrastał odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wiąże się to z koniecznością kontynuacji działań skierowanych do osób starszych, aby aktywnie włączać ich w życie społeczne gminy. Osoby starsze dzięki swojej wiedzy oraz doświadczeniu mogą być inspiracją oraz wsparciem dla młodszych pokoleń. Jednym z problemów związanych z rozwojem kapitału społecznego jest brak większej liczby osób wykwalifikowanych w pozyskiwaniu funduszy unijnych. W związku z ograniczonymi środkami własnymi niezbędnym jest wsparcie w postaci zewnętrznych źródeł finansowania.

W związku z tym, że zgodnie z prognozami liczby ludności na wskazanym terenie, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała, można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

4.2. Misja Gminy

Misja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien być osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Na podstawie diagnozy problemów społecznych występujących na terenie gminy sformułowana została misja gminy, która przyjęła poniższą postać:

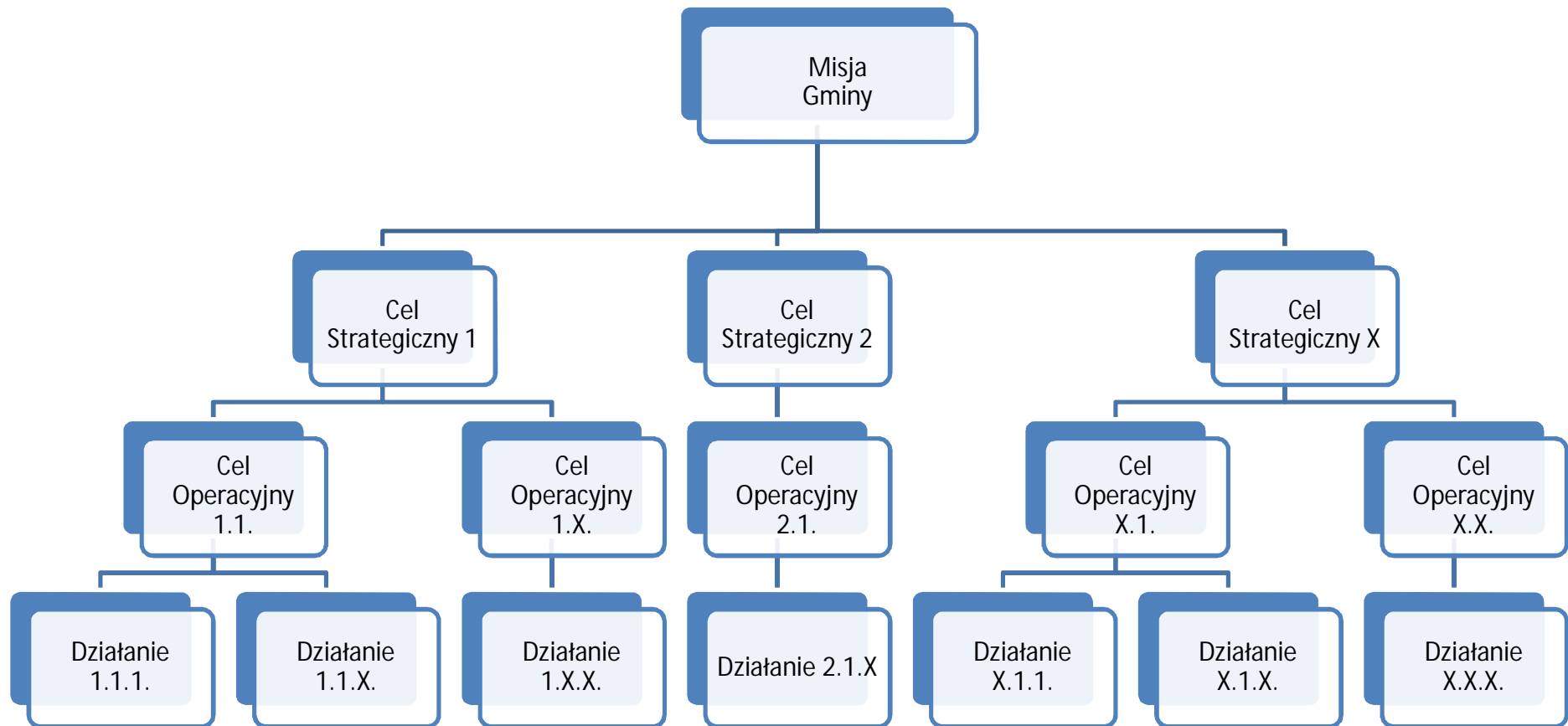

Gmina Wodzisław miejscem przyjaznym mieszkańcom, gdzie dzięki efektywnej pomocy jednostek administracji samorządowej zmniejszyła się liczba osób wymagających pomocy społecznej

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy. Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

4.3. Cele strategiczne i operacyjne

Poniższy schemat przedstawia hierarchizację oraz umiejscowienie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych wyznaczających kierunki działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wodzisław na lata 2017-2023. Cele te, wraz z celami operacyjnymi, ukierunkowują działania, które należy podjąć w celu zrealizowania zapisów misji gminy.

Aby zrealizować Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych nie wystarczą same cele strategiczne. Niezbędne jest ich doprecyzowanie, poprzez przypisanie celów operacyjnych oraz kierunków działań, które zostaną określone wskaźnikami, podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację oraz ramami czasowymi działania.

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wodzisław na lata 2017-2023 zostało przygotowanych 6 celów strategicznych odpowiadających obszarom zarówno deficytowym w zakresie polityki społecznej realizowanej na terenie gminy Wodzisław. Do tych celów strategicznych zostało przypisanych 16 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki wskazanym w Strategii 62 działaniom.

4.3.1. Cel Strategiczny 1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego

Istotą tego celu jest przeciwdziałanie bezrobociu, które stanowi jeden z głównych problemów społecznych gminy Wodzisław. Konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede wszystkim obniżenie własnej wartości, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia, ubóstwo, izolacja społeczna, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, problem z zagospodarowaniem czasu wolnego. Konsekwencją społeczną jest m. in. ponoszenie przez społeczeństwo kosztów świadczeń na rzecz osób bezrobotnych. Dzięki działaniom zapisanym w poniższym celu strategicznym zakłada się zmniejszenie liczby osób bezrobotnych między innymi poprzez aktywizację, szkolenia czy też promowanie przedsiębiorczości. Struktura osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jędrzejowie wymaga indywidualnego podejścia do osób bezrobotnych. Kwalifikacje osób zarejestrowanych w PUP są często nieadekwatne do aktualnej sytuacji panującej na rynku pracy. Konieczne jest zatem podnoszenie, uzupełnianie oraz zdobywanie nowych umiejętności w zawodach poszukiwanych. Wdrożenie celu umożliwi poprawę sytuacji życiowej mieszkańców oraz prowadzenie satysfakcjonującego życia zawodowego.

4.3.2. Cel Strategiczny 2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

Kapitał ludzki i społeczny jest podstawą realizacji zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych zależy od jakości zasobów ludzkich i ogólnego poziomu zaufania społecznego. W skład kapitału ludzkiego wchodzi: wiedza, umiejętności, kwalifikacje i zdolności ludzi do szybkiego oraz skutecznego radzenia sobie z problemami natury zarówno społecznej jak i psychologicznej. Kapitał społeczny stanowi uzupełnienie kapitału ludzkiego. Składa się z zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości, które wspólnie wpływają na relacje międzyludzkie. Wartości te integrują społeczność, a przez to stanowią załączek do wspólnego działania. Potencjał intelektualny, zdobyte kwalifikacje i doświadczenia będą mogły być należycie spożytkowane w społeczeństwie opartym na wiedzy. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz powszechny dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych jest jednym z najważniejszych wyzwań nowoczesnej gospodarki i nowoczesnego społeczeństwa. Bez rozwoju zasobów ludzkich nie będzie możliwe dotrzymanie kroku nowoczesnym społeczeństwom, co w ostatecznym rozrachunku doprowadzi do pogorszenia stopy życiowej mieszkańców.

4.3.3. Cel Strategiczny 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów

Starzenie się społeczeństwa jest powszechnym problemem we współczesnej Europie. Według badań przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny odsetek osób starszych wśród całej populacji gminy Wodzisław w najbliższych latach będzie stale się zwiększał. W związku ze zmianą modelu rodziny ma miejsce również zmniejszenie znaczenia więzi rodzinnych. Rola i pozycja człowieka starego w obecnym społeczeństwie bardzo się zmieniła. Osoby starsze często padają ofiarą przemocy fizycznej bądź psychicznej, również ze strony własnej rodziny. Należy mieć na uwadze, że starzenie się jest procesem ciągłym, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym należy jednak uwzględnić w nim kontekst psychologiczny i społeczny. Tendencje występujące w społeczeństwie prowadzące

do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym gminy stanowią poważny problem. Nawet pomimo ogólnokrajowych kampanii problem ten jest ciągle aktualny. Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym, należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno-ekonomicznych oraz izolacji grup społecznych.

4.3.4. Cel Strategiczny 4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych

Jednym z podstawowych zadań polityki społecznej w gminie Wodzisław jest integracja współpracy instytucji działających w tym obszarze. Ciągłe zmiany zachodzące w sferze społeczno-gospodarczej wymuszają nieustanny rozwój pracowników odpowiedzialnych za realizację polityki społecznej oraz osób wspierających funkcjonowanie tejże polityki, w tym nauczycieli. W celu zapewnienia najwyższego poziomu obsługi klientów oprócz szkoleń niezbędne są również nakłady inwestycyjne w bazę infrastrukturalną wchodzącą w skład systemu opieki. Lepsze poznanie potrzeb osób korzystających z usług Ośrodka Pomocy Społecznej wymaga dużej i nieustannej uwagi ze strony pracowników oraz badań i obserwacji, które pozwolą w szybki sposób reagować na zmiany zachodzące na rynku.

4.3.5. Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie

W wyniku ogólnopolskich oraz europejskich przemian społeczno-gospodarczych rodziny coraz częściej przeżywają różnego rodzaju kryzysy, co wpływa na ich bieżące funkcjonowanie. Przejawem zaburzeń funkcjonowania rodzin może być zanik procesu wychowawczego, utrata wzorców wychowawczych, zanik norm i wartości, nieprawidłowości w komunikacji. Ważnym elementem systemu wsparcia rodzin jest zapewnienie opieki dzieciom do lat 6, dzięki czemu rodzice nie będą musieli zaprzestać aktywnej realizacji zawodowej i tym samym przyczynią się do wzrostu gospodarczego.

W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem. Aktywizacja społeczności

lokalnej dla rozwiązania trudnych problemów stanowi ważne i trudne wyzwanie dla pomocy społecznej.

4.3.6. Cel Strategiczny 6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bywa częstym powodem korzystania z pomocy społecznej. Grupą społeczną szczególnie narażoną na uzależnienia są osoby młode, dlatego tak duże znaczenie ma profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego, aktywnego trybu życia. Wychodząc z założenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć, należy skoordynować działania instytucji gminnych w celu aktywnego i skutecznego przeciwdziałania uzależnieniom. W przypadku osób już uzależnionych koniecznym wydaje się podjęcie działań terapeutycznych skierowanych również do ich rodzin.

Terapia jest również ważnym elementem pracy ze sprawcami oraz ofiarami przemocy. Przemoc w rodzinie często nierozzerwalnie wiąże się z uzależnieniami, w tym przeważnie z alkoholizmem. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

4.4. Kierunki działań

1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego			
1.1. Wykorzystanie potencjału rolniczego i turystycznego gminy			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.1.1. Promocja ekologii i rolnictwa ekologicznego	UG, NGO	2017-2023	Liczba działań
1.1.2. Podejmowanie działań skierowanych do osób zatrudnionych w rolnictwie celem ich przebranżowienia oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych	PUP, OPS	2017-2023	Liczba rolników objętych wsparciem
1.1.3. Promocja aktywnego trybu życia poprzez wykorzystanie walorów turystycznych	UG, NGO, Szkoły	2017-2023	Liczba działań

1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego			
1.2. Ograniczenie zjawiska bezrobocia poprzez wsparcie osób i rodzin dotkniętych problemem			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.2.1. Szkolenia i kursy dla osób bezrobotnych służące przekwalifikowaniu zawodowemu i nabyciu nowych umiejętności zawodowych	PUP, OPS	2017-2023	Liczba kursów, szkoleń Liczba uczestników
1.2.2. Staże jako szansa na zdobycie doświadczenia zawodowego	PUP	2017-2023	Liczba stażystów
1.2.3. Aktywizacja osób biernych zawodowo, bezrobotnych	PUP, OPS, NGO	2017-2023	Liczba osób

1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego			
1.3. Promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.3.1. Promocja aktywności na rynku pracy	PUP, OPS, NGO, UG	2017-2023	Liczba działań
1.3.2. Promocja prywatnych inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki w gminie	UG, NGO	2017-2023	Liczba działań
1.3.3. Doradztwo w zakresie rozwoju osobistego i zawodowego młodzieży	Szkoły	2017-2023	Liczba uczniów

1. Zapobieganie bezrobociu i ubóstwu poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego			
1.4. Wsparcie rodzin zagrożonych oraz żyjących w ubóstwie			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.4.1. Realizacja programów i inicjatyw w zakresie dożywiania	UG, OPS	2017-2023	Liczba wydanych posiłków
1.4.2. Monitoring problemu ubóstwa na terenie gminy Wodzisław	OPS, UG	2017-2023	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby ludności ogółem
1.4.3. Akcje społeczne jako wsparcie pomocą materialną rodzin najuboższych	NGO, UG, OPS, Szkoły, GBP	2017-2023	Liczba rodzin

2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
2.1. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.1.1. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla organizacji pozarządowych	UG, Starostwo	2017-2023	Liczba wspartych organizacji
2.1.2. Szkolenia w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania	UG, NGO	2017-2023	Liczba szkoleń
2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
2.2. Rozwój sektora ekonomii społecznej			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.2.1. Promocja dobrych praktyk podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej	UG, NGO, OPS	2017-2023	Liczba działań
2.2.2. Promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	UG, NGO, OPS, PUP	2017-2023	Liczba działań
2. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
2.3. Wspólna integracja mieszkańców podstawą kapitału społecznego gminy			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.3.1. Organizacja spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla wszystkich grup wiekowych	UG, NGO, OPS, GBP, Szkoły	2017-2023	Liczba działań
2.3.2. Promocja dobrych praktyk w zakresie pomocy sąsiedzkiej	NGO, UG	2017-2023	Liczba działań
2.3.3. Organizacja czasu wolnego dla mieszkańców gminy, w szczególności dla seniorów oraz dzieci i młodzieży	UG, OPS, NGO, Szkoły, GBP	2017-2023	Liczba działań
2.3.4. Promocja wolontariatu wśród młodzieży i osób starszych	UG, OPS, NGO,	2017-2023	Liczba działań

Szkoły, GBP

3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów

3.1. Aktywizacja osób niepełnosprawnych

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
3.1.1. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych	OPS	2017-2023	Liczba osób
3.1.2. Wsparcie rozwoju wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.	NGO, UG, OPS, Szkoły, GBP	2017-2023	Liczba wolontariuszy
3.1.3. Wzrost świadomości społeczeństwa na problemy osób niepełnosprawnych (zwiększenie udziału w życiu społecznym)	NGO, UG, OPS, Szkoły, GBP	2017-2023	Liczba działań
3.1.4. Współpraca z samorządem powiatu w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych	OPS, PUP, Starostwo, UG, PCPR, NGO	2017-2023	Liczba działań

3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz seniorów

3.2. Poprawa warunków bytowych osób starszych

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
3.2.1. Zapewnienie podstawowych potrzeb materialno-bytowych	OPS	2017-2023	Liczba przyznanych świadczeń
3.2.2. Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób starszych	OPS	2017-2023	Liczba osób objętych wsparciem
3.2.3. Promocja aktywności społecznej wśród seniorów	NGO, OPS, GOZ	2017-2023	Liczba działań promocyjnych

4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych			
4.1. Rozwój osobisty poprzez uczestnictwo w szkoleniach, warsztatach oraz aktywność w środowisku lokalnym			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
4.1.1. Podnoszenie kompetencji i poprawa wizerunku pracownika socjalnego	OPS	2017-2023	Liczba osobodni szkoleniowych
4.1.2. Wzmocnienie kwalifikacji kadry pracowniczej Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych	UG, OPS, GBP, Szkoły	2017-2023	Liczba osobodni szkoleniowych
4.1.3. Wzrost standardu pracy z uczniem poprzez podnoszenie kwalifikacji nauczycieli	Szkoły	2017-2023	Liczba osobodni szkoleniowych

4. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych			
4.2. Tworzenie warunków do komfortowej obsługi klienta, w tym osób niepełnosprawnych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
4.2.1. Niwelowanie barier technicznych oraz architektonicznych	PCPR, OPS, UG	2017-2023	Liczba zrealizowanych wniosków
4.2.2. Adaptacja pomieszczeń w instytucjach publicznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych	UG, OPS, Szkoły, GBP,	2017-2023	Poniesione nakłady finansowe

5. Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie			
5.1. Zapewnienie podstawowych potrzeb materialno-bytowych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
5.1.1. Wsparcie finansowe rodzin	OPS	2017-2023	Liczba rodzin objętych wsparciem
5.1.2. Promowanie Karty Dużej Rodziny	UG, OPS	2017-2023	Liczba wydanych Kart
5.1.3. Zapewnienie ciepłych posiłków dzieciom z rodzin najuboższych	UG, OPS	2017-2023	Liczba wydanych posiłków
5.1.4. Zapewnienie kompleksowej opieki dzieciom w wieku od 3 do 6 lat	UG, NGO	2017-2023	Liczba dzieci objętych opieką
5. Wsparcie rodziny odpowiedzią na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie			
5.2. Wsparcie rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
5.2.1. Zapewnienie asystenta rodziny	OPS, UG	2017-2023	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta Liczba asystentów rodziny
5.2.2. Zapewnienie opieki pedagogiczno-psychologicznej	Szkoły	2017-2023	Liczba porad
5.2.3. Świadczenie profesjonalnej pracy socjalnej	OPS	2017-2023	liczba osób, którym została udzielona pomoc w formie pracy socjalnej
5.2.4. Wspieranie rodzin w środowisku lokalnym oraz udzielanie im pomocy w przezwyciężeniu problemów opiekuńczo- wychowawczych z dziećmi oraz materialnych	OPS	2017-2023	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta Liczba przyznanych świadczeń

5. Wsparcie rodziny odpowiedzialną na niekorzystną tendencję demograficzną w gminie				
5.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży				
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik	
5.3.1. Zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych	Szkoły, UG, NGO	2017-2023	Liczba godzin zajęć	
5.3.2. Przyznawanie stypendiów socjalnych	CUW	2017-2023	Liczba świadczeń	
5.3.3. Udzielanie pomocy w nauce	Szkoły, NGO	2017-2023	Liczba działań	
5.3.4. Organizacja zajęć dodatkowych, w tym językowych oraz rozwijających zainteresowania	Szkoły, GBP, NGO	2017-2023	Liczba godzin zajęć	

6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie				
6.1. Zapobieganie i rozwiązywanie problemów uzależnień				
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik	
6.1.1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii	GKRPA, UG	2017-2023	Liczba kontroli	
6.1.2. Działania promujące zdrowy i aktywny tryb życia	UG, NGO, Szkoły	2017-2023	Liczba akcji promujących	
6.1.3. Efektywna profilaktyka w celu przeciwdziałania uzależnieniom	UG, OPS, NGO, Szkoły, GOZ, GKRPA	2017-2023	Liczba działań	
6.1.4. Kampania skierowana do dzieci i młodzieży informująca o zagrożeniach związanych z korzystaniem z Internetu	UG, OPS, NGO, Szkoły, GOZ	2017-2023	Liczba działań	
6.1.5. Dalsze zapewnienie pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym	UG	2017-2023	Liczba porad Liczba osób, którym udzielono wsparcia	

6.1.6. Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia	OPS	2017-2023	Liczba przyznanych świadczeń
6.1.7. Badanie nt. uzależnień wśród uczniów szkół podstawowych	Szkoły	2018, 2020, 2023	Liczba przygotowanych raportów z badań

6. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

6.2. Przeciwdziałania zjawisku przemocy oraz ochrona osób, które jej doświadczyły

Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
6.2.1. Zapewnienie profesjonalnej pomocy terapeutycznej dla osób dotkniętych problemem przemocy i dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy	UG, OPS, NGO	2017-2023	Liczba osób objętych wsparciem
6.2.2. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie	UG, OPS, GKRPA, ZI, Szkoły, GOZ, NGO	2017-2023	Liczba działań
6.2.3. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	OPS, UG	2017-2023	Liczba aktualnych Programów
6.2.4. Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy	UG, OPS	2017-2023	Liczba szkoleń Liczba uczestników
6.2.5. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania wszechstronnego wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	OPS, ZI, GKRPA, Szkoły, NGO	2017-2023	Liczba akcji informacyjnych

4.5. Źródła finansowania

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Źródłem finansowania zadań wynikających ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wodzisław na lata 2017 – 2023 będą środki finansowe z budżetu gminy, przekazane gminie z budżetu państwa, środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Unii Europejskiej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe, jak również środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji zadań strategii.

4.6. Koordynator

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wodzisław na lata 2017 – 2023 jest Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu.

4.7. Monitoring

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wymaga kooperacji różnych podmiotów. Jej efektywność zależy w głównej mierze od:

- Wójta Gminy Wodzisław;
- Rady Gminy Wodzisław;
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu;
- Zespołu ds. opracowania i koordynacji realizacji Strategii.

Monitorowaniem oraz wdrażaniem Strategii zajmować się będzie Zespół, powołany zarządzeniem Wójta, w którego skład wejdą m.in. przedstawiciele podmiotów wskazanych jako realizatorzy oraz partnerzy.

Proces monitorowania Strategii, którego celem jest regularna ocena przyjętych założeń i realizowanych działań, prowadzony będzie w sposób stały i ciągły poprzez następujące działania:

- zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych mierników oceny,
- przygotowanie i przedkładanie raportów z przebiegu realizacji zadań i działań,
- ocenę osiągniętych rezultatów,
- ocenę aktualności strategii.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu będą coroczne raporty, przedkładane Wójtowi Gminy do końca marca roku kolejnego. Wyniki raportów będą stanowiły podstawę do ewentualnych prac aktualizacyjnych.

Spis Tabel

Tabela 1. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007	30
Tabela 2. Kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Wodzisławiu	37
Tabela 3. Główne powody przyznania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu w latach 2014-2016	39
Tabela 4. Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2014-2016	42
Tabela 5. Dodatki do zasiłków rodzinnych w 2016 roku	43
Tabela 6. Świadczenia opiekuńcze w 2016 roku	46
Tabela 7. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2014-2016	47
Tabela 8. Realizacja Programu Wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"	48
Tabela 9. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2014-2016	49
Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	51
Tabela 11. Problemy społeczne według zestawienia Pareto-Lorenza	56
Tabela 12. Liczba rodzin, którym OPS w Wodzisławiu udzielił wsparcia z powodu bezrobocia	61
Tabela 13. Wskaźnik deprywacji lokalnej w 2016 roku w powiecie jędrzejowskim	63
Tabela 14. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2012-2016	64
Tabela 15. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby	66
Tabela 16. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku stałego	66
Tabela 17. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności bądź długotrwałej choroby	67
Tabela 18. Zasiłki pielęgnacyjne w latach 2014-2016	68
Tabela 19. Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	71
Tabela 20. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	72
Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	76
Tabela 22. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	78
Tabela 23. Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu bezdomności	79
Tabela 24. Przestępstwa popełnione w 2016 roku w gminie Wodzisław	79

Spis Wykresów

Wykres 1. Udział populacji poszczególnych gmin w populacji powiatu jędrzejowskiego	18
Wykres 2. Ludność gminy Wodzisław w latach 2002-2016	18
Wykres 3. Ludność gminy Wodzisław w podziale na płeć	19
Wykres 4. Przyrost naturalny w gminie Wodzisław	20
Wykres 5. Piramida wieku GUS	20

Wykres 6. Ludność według ekonomicznych grup wieku	21
Wykres 7. Ludność według ekonomicznych grup wieku w gminie Wodzisław na tle powiatu, województwa oraz kraju	22
Wykres 8. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem	23
Wykres 9. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	26
Wykres 10. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	26
Wykres 11. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	27
Wykres 12. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	28
Wykres 13. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON	29
Wykres 14. Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	30
Wykres 15. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	32
Wykres 16. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Wodzisław w latach 2012-2016	32
Wykres 17. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia	33
Wykres 18. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.12.2016r.)	35
Wykres 19. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia przez OPS w Wodzisławiu w latach 2012-2016	38
Wykres 20. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym	39
Wykres 21. Świadczenia w ramach zasiłków rodzinnych	42
Wykres 22. Zasiłek pielęgnacyjny w 2016 roku	46
Wykres 23. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo	57
Wykres 24. Stopa bezrobocia w powiecie jędrzejowskim oraz województwie świętokrzyskim (w ujęciu kwartalnym)	58
Wykres 25. Osoby bezrobotne w gminie Wodzisław w latach 2011-2016	59
Wykres 26. Bezrobocie na terenie gminy Wodzisław w podziale na płeć	60
Wykres 29. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych	61
Wykres 28. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim	68
Wykres 32. Ludność gminy Wodzisław w wieku poprodukcyjnym w podziale na płeć	70

Spis Rysunków

Rysunek 1. Gmina Wodzisław na tle powiatu, województwa oraz kraju	17
Rysunek 2. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji	34
Rysunek 3. Zasięg ubóstwa skrajnego wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych) ..	64

